

mladika 8

1978

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU

1978 LETO XXII. - ŠTEV. 8

Poština plačana v gotovini -
Skupina III/70

KAZALO

Alojz Rebula in škof L. Bel- lomi: Janez Pavel I.	117
Ambrož Hladnik: Na Višarje	118
Albert Miklavc: V nevihti	118
Kompromisi - pot iz mrtvila?	119
Lado Piščanc: V zelenih da- ljavah božje bodočnosti	120
Vladimir Kos: Poletne poti s prelaza Kagósaka v noč	123
Draga in njene tri Slovenije	124
Pod črto: Radio, Stalno slo- vensko gledališče, Kultur- ni domovi	124
Karlo Mučič: Voda in ne- varnosti onesnaženja v goriški pokrajini	126
Joža J. Lovrenčič ml.: Hre- penenje	127
Ona: Iz dnevnika mlade družine	128
Bruna Pertot: Sestra čebula	128
Vojko Arko: Povest sloven- skih planincev v Argentini	130
Ivo Jevnikar: Drobci iz manjšinskega sveta	132
Antena	134
Staro in novo o naravi in človeku	136
Martin Jevnikar: Slovenske povojne revije v Italiji (Tokovi - Jadro)	137
Mladi na počitnicah	138
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Ana Praček - Krasna)	140
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Za smeh	

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR:

Marija Besednjak, Ivo Jevnikar,
Saša Martelanc, Marij Maver,
(odgovorni urednik), Albert Mi-
klavec, Franc Mljač, Aleksander
Mužina, Sergij Pahor, Danilo Per-
tot (uprava), Ivan Peterlin, Maks
Šah, Drago Štoka, Zora Tavčar in
Edvard Žerjal (likovna oprema)

Lastnik: Slovenska prosveta

Vsi pisci in uredniki sodelujejo
brezplačno

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189 -
Poduredništvo v Gorici: SKAD
Poštni tekoči račun 11/7019
»Mladika« - Trst

Registrirano na sodišču v Trstu
št. 193

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

pisma pisma pisma pisma

BAZOVICA

Spoštovano uredništvo,
spet skrunitev spomenika v Bazovici,
spet ogorčenje slovenske javnosti,
spet štirikolonski naslovi v Primor-
skem dnevniku.

Spet protestne delegacije na pre-
fekturi in na deželi in na pokrajini in
na konzulatu SFRJ.

V redu; nič nimam proti temu,
da Slovenci tako pokažemo svojo
ogorčenost, ko gre za nekaj, kar nam
je sveto.

Toda obenem se vprašam: kako
pa naj človek uskladi to domnevno
narodno občutljivost s prav grozljivo
ravnodušnostjo — indifferenco — do
cele vrste drugih stvari, ki vse dru-
gače spodsekavajo naše narodno dre-
vo kakor neki pobalinski podvigi na
bazoviški gmajni?

Recimo: kdo se razburja nad tem,
da se po naših kraških vaseh sliši
čedalje več italijanščine, iz česar lah-
ko sklepamo, da bodo v nekaj de-
setletjih popolnoma potujčene? Kdo
se razburja nad tem, da v kakšni
veliki slovenski fari, kjer živi nekaj
tisoč Slovencev, letos menda ni bilo
še niti ene slovenske poroke? Kdo
se razburja nad tem, da število učen-
cev na slovenski osnovni šoli — in
dejansko šteje samo ta, porast na
srednji šoli je le pesek v oči —
vztrajno pada? Kdo se razburja nad
obupno kulturno ravnijo tolikih slo-
venskih šolnikov, odtujenih ne samo
slovenski kulturi, ampak tudi sloven-
skemu jeziku? Kdo se razburja nad
dejstvom, da so slovenski ljudje po-
prodali toliko svoje zemlje nesloven-
cem? Kdo se razburja nad tem, da
so bile po vojni vržene v morje slo-
venske milijarde, namesto da bi bile
uporabljene na primer za odkup slo-
venske zemlje?

Še bi lahko nadaljeval s temi li-
titanijami, a naj bo dovolj.

Kaj hočem reči s tem? Da dokler
vlada takšna ravnodušnost za bistve-
ne probleme našega obstoja, me do-
ločena deklarativna ogorčenost ne
gane.

Šolnik

KAKO SI TO UPATE?

Že me je imelo, da bi v teh vrsti-
cah zabeležil pravkaršnjo izgubljeno
bitko za slovenščino: srbohrvaški ko-
mentar šahovskega dvoboja Karpov -
Korčnoj po ljubljanski televiziji (in še
serviran z enodneвно zamudo), ko
me je streznilo nekaj neprimerno bolj
pretresljivega: kmetijske oddaje v sr-
bohrvaščini!

Kako si to upate?

Samo potrošniški cinizem more
tako ravnodušno razveljaviti delo in
sanje naših preporoditeljev, katerih
prva skrb in zadnja opora je že sto-
letja sem nepokvarjeni slovenski
kmet, in nas v času najvišjega na-
rodovega standarla in — vsaj na pa-
pirju — najširše jezikovne svobode
pahnti nazaj v dobo izpred Kmetij-
sko - rokodelskih novic.

Se več ne spleča, novi, bedni
Krajnski komedijanti, »za krajnšino ži-
veti, delati inu tudi terpeti«?

Karel Bajc

»VITA NUOVA«

Čenjeno uredništvo,
novi tržaški skof mons. Bellomi je
torej odstavil glavnega urednika na-
cionalističnega tednika VITA NUO-
VA: še ena poteza — po maši v slo-
venščini na marijanskem shodu na
Opčinah — ki kaže na to, da novi
škof ni prišel v Trst delat politiko,

(Dalje na 3. strani platnic)

SLIKA NA PLATNICI: Župna cerkev
sv. Lenarta v Beli peči v Kanalski
dolini.

Posamezna številka Mladike stane 500 lir. Celoletna naročnina za Italijo
5.000 lir, podporna 10.000 lir: nakazati na poštni tekoči račun 11/7019 —
»Mladika« — Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 100 ND, podporna 200
ND. Druge države 10 US dolarjev (podporna 30 US dolarjev): nakazati na
banko CASSA DI RISPARMIO DI TRIESTE, Agenzia 5, cc 3498/1 — CENTRO
CULTURALE CATTOLICO SLOVENO, via Donizetti 3, s pripisom »naročnina
Mladika«.

Janez Pavel I.

meteor evangeljske miline čez naše črno nebo

Človek, ki je kot študent hodil spravljat seno v rodne hribe, ki si je kot škof zapisal v grb PONIŽNOST, ki je na svoji prvi avdienci govoril o veri, na drugi o upanju, na zadnji pa o ljubezni, ki je presenečal s svojo frančiškansko anekdotičnostjo in s svojo literarno kulturo v sproščenem razponu od Collodija do Bernanosa, a ki je obenem znal s prisebnim realizmom izreči nepozabni stavek »Totalitarizem je v politiki grda reč, v naših odnosih z Bogom pa je prav na mestu«, končno zdravstveno krhki sin tega krhkega časa, ki je bil osemkrat v bolnici in štirikrat operiran — ali ni ta človek res šel kot meteor evangeljske miline čez naše črno in tesnobno nebo?

Da je bil v nastopu in govoricu preveč preprost? Toda mar je evangelij namenjen predvsem političnim lisjakom in kulturnim preobjedencem?

Ta naš prav tako cinični kakor sirotni svet je vztrepetal ob njem prav zato, ker je skozi tega božjega hribovca v svoji neizčrpni izvornosti spregovorilo Veselo oznanilo.

Isto, ki bo z drugačnim temperamentom spregovorilo skozi njegovega naslednika, Italijana ali Neitalijana, zamorca ali rumenokožca, domnevnega konservativca ali domnevnega progresista: istega neumrljivega Petra.

ALOJZ REBULA

»To je težak, neverjeten udarec za katoliško Cerkev. Živimo od vere in častimo božje načrte, ki jih nihče ne more soditi; On ve, kaj dela in mi moramo ponižno priznati, da je tako prav, toda našo dušo je usodno prizadela neizrekljiva žalost. Zgodilo se je, kot bi v zarjo veselega dne nenadoma padla tema, neizbežno sta nas zajela zbežanost in strah. Da se rešimo stiske, skušajmo pogledati v obličje papeža Janeza Pavla I. Njegova svetla vedrina je dar za vse in bo ostala kot spomin v zgodovini Cerkve, je dokaz velikega srca in popolnega miru, ki pride samo od Boga. Izgubili smo očeta, a smo pridobili zagovornika pri Bogu. In v tem zaupanju mora Cerkev napredovati, zrelejša zaradi njegovega pričevanja in od teže njegove dediščine.«

Tržaški škof L. BELLOMI

NA VIŠARJE

Vsako leto, posebno v času, ko vzcveti materina dušica na strminah in robih, pridemo k višarski Materi božji.

Lahko bi rekli na obisk.

Višarska mati božja je naša sosedka, le da ne kuha kave, ampak je tiho, kot sinje nebo zbrana v apsidi nad nami, premišljuje o nas, ki prihajamo iz časa in prostora, obteženi z njunima dioptrijama.

In kaj vidi: da vsi mi narobe vidimo in čutimo.

Ko se razsedamo po klopeh, strmeč v srčaste plamene sveč, ki gore v njeno čast, se spomnimo marsikaj, kar bi Mati božja lahko naredila za nas: preživela raka, zgradila hiše, kupila avto, vrnila mrtvega moža, zadela na tomboli, loteriji, ugnala sodnike, bila advokat, spremenila žogi parabolo in jo poslala v mrežo ...

Mati božja na Višarjah ima torej dovolj dela.

Ko jo zapade sneg in jo obeli pršča tihota, tedaj mati višarska plete prošnje za svojega sina. V

ALBERT MIKLAVEC

V NEVIHTI

*Včeraj je bila nevihta
od bliskov vsa rdeča,
bila je plameneča
od vzhoda do zahoda.*

*Včeraj švigale so strele,
po nebesu so se podile
in moje misli so se skrile
v plaho, tiho pesem.*

tihoti in vetrovih, ki zunaj bruhajo nemir, sedi v tišini, ni ji mraz ne hladno, pregleduje prošnje in jih spreminja v mehko volno resničnosti.

Višarje so kraj, kjer je materina dušica najlepša, kjer diha svetloba poseben val za valom, noseč naše misli mimo zašiljenih vrhov. Tu se končno kupujejo tudi spominki, se srečujejo ljudje, znanci in tujci.

Ko smo opravili vse pri Mariji, nas je gondola varno odložila na trdo; korak mi je dvakrat negotovo zaplesal, preden je verjel, da je pod njim res zemlja.

In tedaj je nanoslo, da sem se zgubil v bližnji vasici, hotel sem v neko smer, a našel njeno nasprotje.

Trgovec je opazil, da sem padel v past in čeprav je bilo že čez poldne, torej ura, ko ne moremo vstopiti v trgovino, sem počenil pred pol zaprtim rolojem in začel: — Govorite slovenski?

— Zakaj?

— Znete po naše? — Sem začudeno vprašal.

— Znam enu malu, a zakaj mi slovenski; vi morate italijanski, vi ja.

— Zakaj pa to?

— Nas je, sto milijonov usih.

— Nas pa dva milijona, — sem rekel.

— No, če pomereste sto an dva, kaj dobiste, nič.

— Dva lepa jezika, gospod, dve imenitni kulturi, dva človeka, s katerima se da govoriti.

— Čie sta take pamjeti, a če niesta?

— Sta podobna nama, sta takoj midva.

— Pa zakaj nočeste govoriti italijanski?

— Ne znam dovolj, sem odgovoril.

— Pa tisto, kar znate, orko!

— In ko boste prišel vi k nam, boste govorili en malo tega kar govorite zdaj? Ali boste raje parlerali italiano in se slovensko sam pri sebi smejal, kakšni osli smo, toda v resnici boste vi.

— Zakaj pa jaz?

— Vsak tak je, ki se po slovensko Slovincu smeje, ko mu drugi odgovarja italijanski.

— Zmeraj san mislu, da san kulturen, če pripovjedam italijansko.

— Niste, pri nas ne, če pa samo še mrmrate po slovensko, ste kulturni.

— Niesen vedu.

— Nič hudega, pa zdaj veste.

Pokazal mi je pot, njegov obraz je spominjal na Ustinova, ki je odigral pravkar Heroda. Vedel sem, da ta človek ne bo več kanil slovenske besede. Tako je prav. Le govorite po italijansko s Slovenci in se jim po slovensko v sreč posmehujte, ko bodo v svoji nerodnosti iskali pravi, prijazni slovenski odgovor. To ni samo malomeščanščina, to je izdaja rodu.

Gredé, ko sem odhajal iz vasi, sem premišljal o tej izdaji. Joj, koliko je je!

Nekoč bo plačana.

KOMPROMISI -

POT IZ MRTVILA?

Posledice junijskih volitev, ko so se nekaterim tradicionalnim strankam zamajali pred davnim časom pridobljeni položaji, so se poznale skozi vse poletje in šele v zadnjih tednih je prišlo do premikov, ki so omogočili odpravo dejanskega brezvladja ali kriznega stanja tako v deželni upravi kot v drugih krajevnih ustanovah. Tako je bil odpravljen prvi vzrok nevarnega mrtvila, ki je grozil s hudim zastojem v družbenem in gospodarskem življenju, kar bi imelo daljnosežne negativne posledice prav v času, ki zahteva nujne ukrepe in pomembne izbire na raznih ravneh. Na splošno lahko ugotovimo, da so vse vsestranske — v prvi vrsti KD in KPI — dogovorile presaditi tudi na naša tla izbire, ki so se že uresničile v rimskem parlamentu, kjer je z Andreottijevo vlado nastalo široko zavezništvo vseh strank takoimenovanega ustavnega loka. Tak razvoj je narekovalo težko stanje zaradi družbene in gospodarske krize in ima torej nekaj značaj nujnosti. Programski sporazum, na katerem temelji vlada, je bil torej potreben, ima pa tudi nekatere negativne strani, ker v parlamentu praktično ni več prave opozicije, saj je ta omejena na skrajno levo in desnico ter na radikale in liberalce.

Položaj v deželi in naših krajevnih ustanovah sicer ne odgovarja povsem rimskemu, a praktično onemogoča vsako drugo rešitev, v kateri ne bi bili istočasno soudeleženi komunisti in krščanski demokrati. Druge poti (koalicije) niso možne ali aktualne. To velja tudi za levičarske uprave, saj se socialisti pod pritiskom Craxijevih pobud v vsestravnem merilu skušajo oddaljiti od komunistov, ki pa so po drugi strani trdno odločeni zapustiti tabor brezkompromisne, a tudi jalove opozicije.

KD in KPI bi se lahko med sabo sporazumeli in si razdelili uprave ali odborniška mesta, toda tak sporazum iz ideoloških vzrokov ni mogoč. Med krščanskimi demokrati sicer prihaja vse bolj do izraza težnja po odpiranju na levo, ki jo utemeljuje stanje, (pa tudi želja po ohranitvi položajev), a je lahko zelo nevarna za demokratično življenje. Tak dogovor bi namreč takoj izločil iz tvornega političnega življenja vse manjše stranke, kar bi privedlo do enostranskega reševanja socialnih in gospodarskih vprašanj na škodo drugih strank, torej tudi Slovenske skupnosti, ki nima pred sabo samo strankarskih interesov, temveč predvsem skrb za našo manjšino. Nujno je torej bilo vplesti v ta sporazum vse ostale sile ustavnega loka, ki zagotavljajo demokratičnost in pravi pluralizem. Ta programski sporazum obsega vse stranke ustavnega loka z izjemo liberalcev

in je do zdaj uresničen na deželi ter v goriški in tržaški pokrajini. Bržkone bo do česa podobnega prišlo v kratkem tudi na tržaški občini, saj sedanji enobarvni odbor Liste za Trst ne more imeti dolgega življenja.

Slovenska skupnost se je politično enakovredno vključila v programski sporazum na deželi in na tržaški pokrajini, kjer je s svojim zastopnikom prevzela celo neposredno odgovornost v odboru, skupaj s PSI, KPI in PSDI. Taka možnost se je odpirala tudi na deželi, vendar je potem prevladala formula enobarvne krščanskodemokratske vlade. Na pokrajini se je torej uresničila izvirna oblika koalicije, pri nas doslej še nepreizkušene, ki temelji na sredinskih strankah ob omenjeni udeležbi komunistov in zunanji podpori KD. Torej ne gre več za levičarski odbor, kar bi se dalo uresničiti tudi v drugih, manjših upravah. Slovenska skupnost, ki se je v preteklosti že nekajkrat opekla s takimi sporazumi zaradi izigravanja večinske italijanske stranke, je sklenila prestopiti k sporazumu, ker so bile v program sprejete nekatere bistvene slovenske zahteve glede globalne zaščite naše manjšine, zakona, ki bi moral ob nekaterih drugih postavkah na seznamu slovenskih zahtev, predstavljati zagotovilo za naš obstoj. Slovenska skupnost je v sporazumu prvič zastopana kot enakovredni partner, kar ji daje tudi moč, da lahko zahteva občasno preverjanje spoštovanja sporazuma in z izstopom lahko povzroči krizo v koaliciji.

Odbornik SSK na tržaški pokrajini bo dejansko lahko veliko naredil v korist slovenske manjšine, čeprav nas zadržanje omunistov v zadnjih časih opozarja, da bo treba nekatere vidike podobnega sporazumevanja na politično-upravni ravni še precizirati in pojasniti, da se ne bi ponovili incidenti kot ob volitvah za predsednika krajevnega sosveta za Vzhodni Kras. Komunistom je treba jasno povedati, da je bilo njihovo zadržanje ob tej priložnosti neodgovorno in sektaško in je v precejšnji meri pogasilo zadovoljstvo za ustvarjeno slovensko solidarnost za naše probleme. Če sporazum velja na deželi, če komunisti tolerirajo sodelovanje SSK na pokrajini (kar se utegne jutri morda zgoditi tudi na tržaški občini), če svetovalci SSK volijo komunističnega kandidata na konzultu za Zahodni Kras, mora to veljati tudi v drugih sosvetih, zlasti pa še v tistem, kjer Slovenska skupnost dobi edinega predsednika. Ne samo to, ampak tudi nekateri drugi pojavi dajejo misliti, da komunisti vidijo v Slovenski skupnosti zelo neprijetnega sopotnika, morda zato, ker jih že s svojo

(Dalje na naslednji strani)

V zelenih daljavah božje bodočnosti

DNEVNIK

VI.

16. oktobra 1933

Bral sem prvi spev **Nebes** Dantejeve **Božanske komedije**. Bolj ko sem šel proti koncu speva, bolj sem se radoval v duši (... **Nel suo aspetto tal dentro mi fei**, v. 67). Mogoče nisem še nikdar tako globoko in pristrčno občutil Dantejeve besede kot prav nocoj. Bilo je, kot da bi pil ob sladkem izvirku čiste studenčnice.

Mogoče, mogoče bo iz Dantejeve besede vzkliko na moji njivi novo, zlato žito ... Mogoče se bom prav iz **Nebes** nasrkal sladkosti duha.

»Meni se zdi, da kadar kdo zaide v kritičen položaj in ostanejo nekatere plati njegove duševnosti neizražene, postane — v določenem oziru — hinavski. Je res ali ne?«

»Je, je.«

»No, vidiš.«

Ti, dobri, 1) kam si namenil te besede? Kaj si govoril le na splošno ali si mislil na nekoga? Tvoja beseda je bila sicer mirna, tvoj obraz je bil več ali manj naraven, ali srce mi je čudno drgetalo ... Kaj, ali niso bile tvoje besede kot glas, ki vabi: Vrnite se in razodeni mi ... Zakaj se me nekam čudno bojiš ... Se mi izmikaš ... Me pašljivo gledaš ... Kaj sem ti storil ... ?

Že prej, ko si mi govoril čisto uradne reči, mi je bilo tako čudno pri srcu — sladko in težko obenem ...

Potem sva šla po hodniku in si mi še rekel, naj grem še teh par minut s Teboj. Ah, Ti ne veš, kako so zazvenele te besede v moji duši ... Potem si mi razodel svojo bol, ko vidiš, kako smo mi pretrgali s Teboj še poslednje stike ... Vprašal si me, kako je z Vodnikom ... 2) Kaj delam ...

Prišla sva do stopnišča ... Ti si šel v pritličje, jaz pa v drugo nadstropje ... Še enkrat si povedal, da Ti je bridko. Še prej pa si rekel, da si boš izprašal vest, kaj si zagrešil proti nam ... Jaz sem še nekaj pojecljal, da si bom raje jaz ...

Ti si stekel po razsvetljenih stopnicah, jaz pa sem se opotekel gor po temnih ... Pri srcu pa mi je bilo tako silno težko, da bi se v tistem trenutku razjokal, ko ne bi moral stopiti pred svoje tovariše.

1) Gre za že večkrat imenovanega predstojnika.

2) Verjetno gre za pesmi Antona Vodnika.

Konec januarja 1934
IMPRESIJA

Okrog 7h zvečer sem bil na hodniku. Povsod tišina, mir, pokoj. Na tistem kosu neba, ki je nad trnovskim gozdom, je plavala luna. Noč je bila jasna, bila je kot zimska pravljica. Skozi stekleno steno hodnika je mesečina lila v bogastvu luči in milobe. Po rdečem tlaku hodnika in po zidu so se narahlo odražali obrisi velikih in okroglih oken. Stal sem na začetku hodnika, tam, kjer so padali čez hodnik poslednji lunini žarki. Gledal sem v zimsko noč in na svetli hodnik.

EKSPRESIJA

Ob 9h sem stopal po istem hodniku. Ob žaru električne svetilke sem spoznal osebo, ki je mirno šla pred menoj. Ugasnil sem luč in pospešil korak. Ko sem šel mimo one osebe, mi je bilo sladko in tesno obenem.

S hodnika v zadnjem nadstropju sem pogledal skozi okno, ki je bilo sredi stopnišča. Zidovje, ki se je belilo v bogati zimski mesečini, se mi je zdelo v tisti noči še bolj belo kot podnevi ... V enem samem objemu oči sem videl stavbo, vso belo vrh griča, belo in silno ... V noči se mi je zazdela še lepša, še slajša in milejša ... Bila je kot bela ekstaza, ki se je izvila iz jeklenega objema težke tvarine in zakipela visoko pod zvezdnato nebo ... To so trenutki, ki ti presunejo dušo s tako silo, da bi se zjokal.

Kompromisi - pot iz mrtvila?

prisotnostjo opozarja na slovensko problematiko. To nasprotovanje je na Goriškem prišlo jasno do izraza ne samo pri komunistih, ampak tudi pri drugih komponentah sporazuma na pokrajini, ki noče upoštevati specifičnih zahtev Slovencev in kjer program zares ne daje nobenega jamstva, da se bo slovenske zahteve tudi dejansko uresničevalo in upoštevalo. Na goriški pokrajini je SSK zato upravičeno lahko nezaupljiva do sedanje koalicije in se je odločila bojevati se za slovenske pravice iz opozicije, ki pa bo vedno tvorna, kot je dosedaj vedno bila.

7. februarja 1934

»Cek, Čuk in Špacapan 1) so bili kot asistentje vseeno bolj energični kot vi. Zdi se, da je letos leto sedem suhih egiptovskih krav. Premalo ste energični. Da se človek sklicuje na predstojnika, je tudi znak šibkosti ... «

In vendar — ali nisem mislil tudi na svoje stališče kot asistent?

O bratje, kje ste, kod gredo vaša pota? Zdi se mi, da ste nekje daleč proč od mene. Moja pota so drugačna od vaših, v mojih pokrajinah polje drugačno življenje. Zdi se mi, kakor da sem nekje v meglenih daljnih in da sem mrzlično bolan. S hrepenenjem v duši pričakujem tistega dne, ko bom kriknil iz dna ob spoznanju, da me je mrzlična bolezen zapustila.

Včasih se mi zdi, da sem kakor drevo tik pred pomladjo. Nov sok se je povzpел že do najvišjih vršičkov in do najoddaljenejših vej. Jutri bo drevo že vzcvetelo in ozelenelo.

Februarja

Že komaj čakam poletja. Že nekaj časa se moje najlepše misli vrtijo okrog poletja. Dramatsko delce, ki ga nameravam napisati v poletju, je kot zrnje v moji duši. Zdi se mi, ko da je vsa moja okolica zavita v presladko tančico, za katero klije v meni novo življenje. Z veliko tolažbo pričakujem dan, ko bom kriknil ob nastopu moje pomladi.

Sladko je misliti na delo, ki ga mislim pričeti.

2. aprila 1934 Klanec

Okrog 11.30h zvečer sva šla spat. Bila sva, vsaj tako je zgedalo, razigrana kakor drugi. V duši so še peli odmevi pretresljivih pesmi. V njej je še bila gorkota od intimne družbice. Prišla sva v sobo in nama ni bilo do spanja. Mislim, da se midva lahko imava za prijatelja, čeprav se še približujeva drug drugemu. Med prijatelji pa je beseda bogata in lahka. Bila sva v postelji, ugasnila sva luč in se začela pogovarjati v temi. Tako nekako sva se pogovarjala predavnimi leti v nunskem samostanu v Trnovem, kjer sva spala v prostrani sobi nad hlevom; pod sabo sva od časa do časa slišala čudne živalske glasove ... Ko sva se vrnila zadnje počitnice z gorá, sva prav tako spala v isti sobi, a takrat sva molčala. Mislim, da sem pozneje iz tvojega pisma razbral, zakaj takrat ti nisi začel pogovora. Zadnji velikonočni ponedeljek pa sva se razgovarjala približno do 2.30h ali 3h ponoči. Glavno besedo si imel ti. Marsikaj si povedal in med drugim tudi skrivnost svoje mladosti. Čutil sem, kako ti je bilo mogoče težko govoriti o tej stva-

ri, a vendar si mi jo razkril v vsej resnici. Hvala! Še sanjalo se mi ni, da je tako. In vendar je res. So torej majhne stvari, ki vplivajo z veliko močjo. Kaj ne povzroči lahko čisto majhen povod velike posledice? Kaj nimamo lepe primere v snežnih plazovih? Ali vendar ta stvar zate skoraj več ne eksistira, saj si mi povedal tudi o zadnjem koraku. Ta stvar je torej skoraj že končana. Ostal bo le spomin in v njem bo namesto bridkosti sladkost.

Potem si mi pravil o svojem razmerju do domačih, do sestre, do matere. V tvoji besedi je bila bridkost in ljubezen. Pravil si mi o onem dolgem pismu, ki si ga sestavljal dolge dneve, da ga odpošlješ sestri v Trst.

20. aprila 1934

DUHOVNE VAJE

V kapeli je bilo polmračno. V ospredju nad klopmi se je na določenem mestu vzdignila visoka in krepka postava p. frančiškana, voditelja duhovnih vaj. Ves njegov nastop, od močnega glasu do širokih in lepih potez, je bil dostojanstven. V njegovih besedah pa je bila tolažljiva sladkost. Zdelo se mi je, da v njem vidim človeka bogate čustvenosti, združene z uravnovešeno osebnostjo. Čutil sem, kako mi je ob njegovih besedah vzdrhtevala duša, ki je zadnje čase često žalostna, in kako se je razlivala po njej sladkost kot balzam. Kot da je prišla od nekod dobrotna roka in prilila novega olja moji leščerbi, je zažarelo v meni z novo močjo. — **Dominus est prope.** — 1)

Prišel sem do osme šole in zdi se mi, da mi še mnogo manjka. Manjka mi predvsem dobre, močne in vztrajne volje. Tako zunanje kakor notranje stvari vse preveč vplivajo name. Zato pa bo ena od točk moje prenove: pridobitev prave volje. S to točko pa je v tesni zvezi moje pasivno notranje stanje. Vsa tista blede bolestit bo morala ven iz moje duše. To, kar mi visi kot svinčena kapa nad dušo, se bo moralo razjasniti. Molil bom h Gospodu in k preblaženi Devici Mariji, nekaj bodo pomagali dobri ljudje, nekaj bom pripomogel jaz sam in upam, da bo boljše. Torej bolestit, tista blede in moreča bolestit, nejasnost in melanholija proč, daleč proč od mene, na vašem mestu pa naj zakraljuje mladost v vsej svoji polnosti, v svojem zdravju in v svojem veselju, v svoji moči.

Volja, jasnost in veselje! To naj postanejo tri priljubljene rože mojega srca.

Za to pa potrebujem božje pomoči. In to moč bom dobil pred tabernakljem in pred Marijinim oltarjem. Napravil bom vse, da se bo ta moja želja uresničila: v velikih počitnicah naj bo en dan v tednu — in sicer prav strogo do-

1) Cek Štefan, Čuk Alfonz, Špacapan Bernard - Piščančevi sošolci.

1) Gospod je blizu.

ločen dan — Jezusov in en dan Marijin. To pa naj se izpolni takole: en dan v tednu bom premolil vsaj pol ure pred tabernakljem, en dan v tednu pa bom molil pred Marijinim oltarjem »**Officium B. M. V.**«

3. marca 1935

UNITA' DI VEDUTE 2)

Vaši pesniki in pisatelji so približno na tekle višini (in vzdignil je roko približno poldrug meter od tal) in namesto da bi se povzpeli visoko nad to ravnijo, ko že imajo prosto do neba, se raje spuščajo pod to višino in gazijo po blatu.« 1)

15. junija 1935

Bil sem v semenišču. Nemirno sem stopal po hodnikih in po stopniščih. Bil sem tudi v drugem nadstropju, kjer ima svojo sobo g. Ivo. Vleklo me je, da bi potrkal in vstopil, pa je bila v meni tudi neka bojazen: kaj, če sem ga s svojim dolgim pismom polomil? Da morda ni vse v redu, je razvidno tudi iz tega, da v teku osmih dni še nisem dobil odgovora na svoje pismo, medtem ko je imel g. Ivo prejšnje čase navado odgovarjati brez takšne zamude ...

Že sem se vrnil v pritličje, ko sem se okorajžil in jo spet mahnil po stopnicah v drugo nadstropje. Vstopil sem. G. Ivo je bil zelo vesel, da sem prišel, in me je vljudno povabil noter. Vzel mi je klobuk iz roke in ga nataknil na obešalo. Potem mi je hotel vzeti še »terezino«, pa sem se mu zahvalil za njegovo vljudnost. Tako lep vtis mi je napravila ta njegova malenkostna kretnja: toliko mi je povedala! Saj je on globoko izobražen doktor in monsinjor.

Še preden sva se vsedla — človek tako rad posesti v njegovi sobi —, se mi je začel izgovarjati, češ kaj sem si mogel pravzaprav misliti, ko na tako dolgo pismo nisem dobil odgovora. Pa so me te njegove besede razveselile, ker sem spoznal, da je na tisto moje pismo le mislil in da ga je sprejel tako, kakor sem želel. Rekel mi je, da ga je še sinoči gruntal.

»Letošnje leto te je vzelo. Oči so se ti udrle. Pa nek bolesten izraz se je začrtal na tvojem obrazu.

Iz tvojega pisma se mi zdi, da vse preveč riješ po samem sebi, da si na nekatere stvari preveč vezan. Tisti božji Kanin je še vedno v tebi. Aktivnost in pasivnost!

Si čustvene narave in zato ti bo v bodočem življenju zapisano trpljenje. Trpel boš kot duhovnik in tudi v družinskem življenju bi trpel.«

Pred seboj je imel moje pismo.

2) Enotnost pogledov! Zapisano z rdečim svinčnikom sredi napol prazne strani.

1) Ni izključeno, da je to neumno sodbo o slovenski literaturi izrekel predstojnik - Italijan.

»Gledališko življenje — kaj bi te res zadovoljilo? Kaj bi se res zadovoljil s tem, da bi samo sprejemal in doživljal in izražal ideje drugih? Kaj ne bi bila v tebi tudi želja, dati nekaj svojega? Brez dvoma pa je življenje v gledališču življenje za umetnost!«

(Omenil mi je potem ljudski oder in tako dalje ...)

»In pa glasba! Kaj te ne mika, zadovoljuje cerkvena glasba? Večkrat, ko sem šel ob petkih ob deseti uri po vašem hodniku, sem te slišal peti in sem že hotel potrkati na vrata. Pa imam ta princip, da se nočem vsiljevati v tuje življenje. Lansko leto sem ti parkrat rekel bolj resno besedo, pa sem se potem skoraj nekako kesal, češ da to ni moja dolžnost.

Prejšnja leta si vendar imel neki vesel smeh in si tudi že precej trdo in nekako možato nastopal.

Materine oči, veš, vidijo mnogo; matere občutijo in mnogo stvari jih boli.

Pri dekletih sem začel zadnja leta razlikovati med tisto izobraženostjo, ki je le neko znanje, in pa med plemenitostjo duše. Sicer pa dobiš tudi na kmetih dekleta, ki so izobražena — živela

Pesem na hrbtni strani fotografije:

GORSKA MEDITACIJA

*Troje vročih duš — in mir okrog...
te tišine — morda se umirimo,
te višine, daj, da zastremimo
v tvojo sončno pot, o Bog!!*

*Ti vrhovi drzni in samotni:
drzna je, samotna naša pot;
ti prepadi temni in strahotni:
samo ti boš rešil nas, Gospod...*

*Vi robovi močni in deviški,
ki poljublja lahni vas zefir —
bom li našel duši mučeniški
v teh višinah vaših: Luč in Mir??*

V spomin L. Kocjančič

Na vrhu Kanina, 2. avg. 1934

so pač v več ali manj ugodnem izobraževalnem okolju — in ki so obenem plemenita. O, dosti je takih deklet, ki imajo ne samo znanje, ampak tudi pravo duševno in srčno izobrazbo. Človek večkrat naleti na take osebe in se jih razveseli. Sicer pa je tu neka nevarnost: ta ali ona oseba napravi večkrat na prvi pogled zelo velik vtis, potem pa začneš dvomiti o njenih vrlinah in se ji začneš polagoma umikati. Pa je tudi nevarnost, da si jo začneš ustvarjati ti sam, da vidiš v njej lastnosti, ki jih v resnici ni.«

»Pa kaj je mogoče biti v podobnih slučajih objektivnen?«

»Mi se vedno le b o r i m o za objektivnost.«
K. G. menda poznam. 1)

Glede svojega poklica sem mu povedal, kdaj sem začel dvomiti. Tukaj pa mi je omenil okoliščine, v katerih sem dvomil.

»Kako pa ti je bilo in ti je v trenutkih jasnosti? No, vidiš! Če si bil o svojem poklicu vedno več ali manj prepričan, če si ga slutil in čutil in če si sedaj nisi na jasnem, si ti sam tega kriv. Da ti tvoj poklic ni več toliko jasen kot nekdanj, je mogoče vzrok tudi v tem, da nisi toliko molil kot včasih.«

Hotel sem ga vprašati, ali ni mogoče, da mi prav zaradi moje krivde in brezbržnosti Bog jemlje milost poklica, pa sem sledil njegovim besedam in sem na to pozabil.

»Drugače bi seveda bilo, če bi imel malo bolj trdne vzroke, ki bi se ti porodili v duši v normalnem razpoloženju.«

Potem mi je še priporočal stike s fanti in še zlasti s sobrati v hiši.

Grajal je potem mentaliteto mladih ljudi, ki si predstojnike predstavljajo takšne, kakor bi morali biti, in jih premalo gledajo takšne, kakor v resnici so.

Prešla sva na planinstvo.

»Glej, gore so meni ideal! Ne ljubim plezanja po skalah, ugajajo mi steze, tiste gorske steze, ki mnogokrat obkrožajo nevarne prepade.«

Omenil mi je hrup po hiši in nas grajal. Omenil je skupno življenje in delovanje raznih znanstevnih in umetniških krožkov.

Mnogo, mnogo bi se morala še pomeniti, saj sva vsa vprašanja samo načela.

Bil sem pri njem le kake četrte ure ali dvajset minut. Moral sem oditi, ker sta dva tovariša čakala.

Slovo je bilo prisrčno. Priporočil se mi je v molitev in mi rekel, da ja naj še kaj pridem k njemu.

Njegove besede so me — kot vedno in kot nobene druge — močno poživile in prilile moji svetilki močnega in tolažljivega upanja.

(Dalje prihodnjič)

1) Začetnic ni mogoče dešifrirati.

VLADIMIR KOS

Poletne poti s prelaza Kagósaka v noč

I.

*Dolga cesta s prelaza k jezeru
bije s srcem vozil v telesu poletja.
Metulj na dalije stopnicah spi.*

*Daljše ure hlapé iz globljih drag.
Veter smer sporoči oblakom ob veslu.
Metulj omahne v škrbast kolovoz.*

*Ptički morajo vse opevati.
Burovž z góleža komaj slišno trijanči.
Čebele romajo z rebri v stezú.*

*Najbolj bela je avionov sled;
svod ostane odprt do pozne modrine.
Čebele skladajo z metulja med.*

II.

*Dolga cesta na klanec manj hropi.
Kot da plaščev sramujejo se kljub hladu,
jih z rok gozdovi spuščajo do tal.*

*Šele zdaj se zrcali jezero.
Luč drsi po njem s prsti, da bi se zrla.
Potem kot vsak večer slepó stoji.*

*Vranji golč se umiri v góltanje.
Toda gorskih golobov krik je drugačen,
neskončno nežno belkast krvavi.*

*Veter uči meglé krmarenja.
Sova s skale se čudi: Veter ni lačen.
Svoj let uskladi z dihanjem rebri.*

III.

*Dolga cesta od lučk bežečih tli.
V danes ... v jutri bežijo? Proč od prelaza?
Nihče tega gorám ne razloži.*

*Svetla cesta utripa krčevno.
Toda noč je zdaj manj temno zapletena
od lučk v dolini tja do prvih zvezd.*

*Vedno več jih je, zvezd in zvezd in zvezd.
Avto avtu sledi, nihče ne obstane.
Vedno več jih je, zvezd z vesoljskih cest.*

*Rad bi stopil s prelaza k njim nocoj.
Rad bi šel na obisk: v srce se smehljajo.
Z ljubeznijo jih spel je Arhitekt.*

Kagósaka: važen, skoraj tisoč let stari prelaz na severo-vzhodni strani gorovja Fudži, v višini 1200 m, meja med pokrajinama Jamanáši in šizuóka. Jezero Jamanáka skriva na dnu od vulkana zasuto vas. Od šesterih jezer okrog Fudži je največje.

DRAGA in njene tri Slovenije

Tudi obračun letošnje Drage je visoko pozitiven. To smemo zapisati najprej po samostojni presoji, pa tudi na osnovi komentarjev in ocen, na živo in v tisku. Z veseljem lahko tudi poudarimo, da so letos po dolgem času odpadli nekateri neprijazni posegi, ki so v minulih letih spremljali potek študijskih dni in celo priprave nanje. Ker se bistvo Drage ni spremenilo, je jasno, da so se spremenila stališča

njenih kritikov. Prevladal je torej nov odnos, odnos razumnosti, ki ga jemljemo na znanje.

O poteku letošnje Drage na Opčinah ter še posebej o vsebini posameznih predavanj so občila že obširno poročala, zato se tu omejujemo na nekaj bistvenih potez.

V soboto popoldne je pred številnim občinstvom nastopil ljubljanski univerzitetni profesor dr. France

Okrogla miza na temo »Kominform in slovenstvo«. Od leve: predsednik DSI S. Pahor, dr. Z. Harej, S. Spetič, prof. M. Šah in prof. J. Pirjevec.

pod črto - pod črto

RADIO

Upravni svet radiotelevizijske ustanove RAI je 12. julija letos sklenil nastaviti občinskega svetovalca PSI dr. Filiberta Benedetiča in takrat še ravnatelja Slovenskega stalnega gledališča v Trstu za vodjo slovenskega programskega odseka, časnikarja Primorskega dnevnika in komunističnega občinskega svetovalca Stojana Spetiča pa za vodjo poročil na slovenski radijski postaji Trst A.

Iz tega sklepa jasno izhaja, da so si KD, KPI in PSI po vnaprej določenem ključu razdelile vodilna mesta na deželnem sedežu RAI v Trstu, popolnoma obšle katoliške in demokratične Slovence ter z uveljavljanjem

politične lotizacije šle proti zakonu o radiotelevizijski reformi.

Ob tem dogodku je deželno tajništvo SSK izdalo tiskovno poročilo, ki obsoja nedemokratičen postopek omenjenih treh strank in izraža zahtevo po polni avtonomiji slovenske radijske postaje ob spoštovanju načel pluralizma in enotnosti med Slovenci.

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE

Podoben primer nedemokratičnega postopanja in samovolje smo lahko zasledili ob nedavnem imenovanju novega ravnatelja SSG v Trstu. Kot znano, je prejšnji ravnatelj Filibert Benedetič odstopil, ker namerava zase-

sti mesto vodje programskega odseka radia Trst A, čeprav ga je gledališče »do kraja izmučilo«, kot je sam izjavil. Upravni svet SSG je na seji dne 29. avgusta izvolil novega ravnatelja v osebi Miroslava Košute kar pod točko »razno« javljenega dnevnega reda in ne da bi o tej svoji nameri prej vsaj obvestil člane sveta. Ker so se temu naglemu in poenostavljenemu postopku nekateri člani sveta uprli, so jih kratko in malo preglasovali, sprejeli odstop prejšnjega ravnatelja, ki je menda svoj odstop formalno pisмено sporočil le nekaj dni prej, in na njegovo mesto imenovali novega ravnatelja. Če bi se vse skupaj rodilo v samem upravnem

Dr. France Bučar

Bučar. Obravnaval je temo »Ideologija in demokracija«. Jedro njegovih ugotovitev je spoznanje, da ideologije hromijo demokracijo, zlasti kadar postanejo orodje in preteva za oblast. Predavatelj se ni spuščal na raven politične konkretosti, ampak je ves čas ostal na visokem znanstvenem nivoju, kar je dalo večeru in celotni Dragi naravnost vrhunski ton. Popoln užitek bo branje zahtevnega predavanja, ko bo izšlo še v tisku.

V nedeljo dopoldne smo imeli v gosteh monsignorja dr. Antona Ilca, ki vodi dušnopastirski center za Ruse v Bruslju. Njegovo predavanje je imelo naslov »Od poskusa totalnega uničenja do zarje novega krščanstva«. Obravnavalo je usodo vernikov v Sovjetski zvezi in še posebej v Rusiji od zadnjega obdobja carizma do današnjih dni. Govornik je razgrnil pred publiko veliko zanimivih podatkov, ki so bistveno dopolnili sicer na splošno znano sliko o tem, kako je skušal komunistični režim likvidirati versko življenje v Sovjetski zvezi, često z najsurovejšimi posegi, ki se niso ustavili niti pred množičnimi pokoli. V tem oziru je zlovešče izstopila podoba marsikomu s te plati manj znanega Lenina in Hruščeva. Pokazala se je neka kontinuiteta, v dopol-

nilo netočnih predstav, da je bil samo Stalin vsega kriv. Predavanje je izzvenelo v globoko prepričanje, da se v Rusiji živo prebujata vernost kot del duhovnosti, ki ima svoje korenine v neuničljivem človekovem hrepenjenju po rasti in svobodi.

V nedeljo popoldne pa je bila na sporedu okrogla miza na temo: »Ob dramatični 30-letnici: Kominform in slovenstvo«. Govorili so časnikar Stojan Spetič ter profesorji Jože Pirjevec, Maks Sah in Zorko Harej. Dr. Pirjevec je podal obširni zgodovinski okvir spora med Titom in Stalinom, ostali trije pa so govorili o raznolikih posledicah tega dramatičnega političnega dogodka za slovenstvo predvsem na Tržaškem. Na dan je prišla porazna slika o neprecenljivi škodi za slovensko vitalnost zaradi razplamtjenja političnih strasti, povezanih še z nacionalnimi. Okrogla miza je bila v čisto tehničnem oziru nekoliko preširoko zasnovana, tako da jo je marsikdo ocenil kot vsoto že skoraj samostojnih predavanj. Kljub temu je bila zanimiva ter mestoma tudi zelo prodorna.

Letošnje predavatelje je na predvečer Drage predstavil javnosti predsednik Društva slovenskih izobražencev Sergij Pahor. Na samem začetku študijskih

Dr. Anton Ilc

pod črto - pod črto

svetu, bi lahko tako postopanje tudi enostavno vzeli na znanje. Bilo pa je očitno, da je bilo vse to manevriranje pripravljeno že dolgo prej in zrežirano od zunaj. Kaj potem predstavljajo nekateri člani sveta (predvsem pripadniki SSK) v upravnem svetu in čemu tam sedijo, je uganka. Vse to si vodstvo SSG lahko privoščiti »v svojem nedokončanem boju za obstoj«, ko še čaka na dokončno ureditev svojega statusa! Odkod tolikšna moč, samozavest in aroganca?

KULTURNI DOMOVI

Morda izvira ta objestnost in samozavest iz politične moči, za katero

pravzaprav določeni predstavniki nimajo nobenih zaslug.

Do tega sklepanja nas privede novi zakonski osnutek za zaščito Slovencev, ki ga je rimska vlada izdelala na podlagi 8. člena osimskega sporazuma. Iz tega zakonskega predloga, ki je za Slovence v Italiji v celoti nesprejemljiv, izhaja, da namerava rimska vlada vrniti kulturni dom pri Sv. Ivanu tržaškim Slovincem. Pričakovali bi, da bodo ta dom ali odškodnino zanj vrnili celotni slovenski narodni skupnosti. Toda ne. Sveitovanski dom ponuja rimska vlada že z zakonom enostavno zasebni družbi Dom, ki ne predstavlja vseh Slovencev v Italiji, ampak samo določeno

politično skupino. To kaže, da je bila družba Dom določena za lastnika na kakem posebnem forumu, gotovo pa ne v sporazumu s predstavniki slovenske manjšine v Italiji. Tako se je zgodilo že pred dvajsetimi leti s prispevkom za gradnjo Kulturnega doma, katerega lastnik je postala prav tako imenovana družba Dom. Tako kot smo protestirali proti temu postopanju in emarginiranju katoliškega in demokratičnega dela Slovencev pred dvajsetimi leti, tako protestiramo tudi danes. Zdaj nam je jasno, odkod moč in aroganca. Zdaj nam je jasno, kdo in zakaj nas demokratične Slovence potiska med državljane drugega razreda.

Draga 78: med okroglo mizo v nedeljo popoldne

dni pa sta zborovalce pozdravila deželni predsednik Slovenske skupnosti dr. Andrej Bratuž ter deželni funkcionar dr. Franco Ricchetti, ki je govoril v ime nu predsednika Comellija. Škofov vikar mons. Škerlj je prinesel iskrena voščila tržaškega škofa mons. Belomija, ki bi bil moral maševati v Dragi, a je bil zadržan zaradi slovesnosti ob kronanju novega papeža. Naj omenimo še kulturni dodatek: dr. Zrnc iz Kanade je v dveh odmorih ob skioptičnih slikah prikazal zgodovino in arhitekturo starodavnega naroda Maya v Mehiki.

Tudi letošnja Draga je bila dobro obiskana. Poleg rednih gostov iz zamejstva in Slovenije je bilo sorazmerno veliko Slovencev iz širšega zdomstva. Tako so bile spet zbrane tiste »tri Slovenije«, med katerimi je naravna vez skupne pripadnosti in vsega, kar iz tega logično sledi. Možnost takih srečanj je tudi ena izmed prednosti in nalog Drage, ki po drugi strani omogoča primerjanje in kresanje različnih mnenj z imperativnim pogojem medsebojne strpnosti in slovenske zavzetosti. Oba ta aspekta sta bila v Dragi na Opčinah uresničena tudi letos.

KARLO MUČIČ

PROBLEMI

Voda in nevarnosti onesnaženja v goriški pokrajini

Pravijo, da umre v Italiji vsakih deset minut ena oseba in da ima v skoraj vseh smrtnih primerih velik vpliv onesnaženost okolja, če ni to kar pravi vzrok smrti.

V tem članku se bomo pomudili ob problematiki, ki je malokomu znana, a je za vse nas pomembna. V velikih naseljih je poraba vode že tolikšna, da ne zadoščajo več stare vodovodne naprave, predvsem vodni rezervoarji zlasti v poletnem času. Dovolj je, če pomislimo, da porabi vsaka oseba sto in več li-

trov vode na dan v primeri s prejšnjim stoletjem, ko je je vsak porabil največ petnajst litrov dnevno. K temu ni prišteta voda, ki jo uporabljajo v industriji, kmetijstvu in obrti. Razne študije so usmerjene v raziskavo uporabe in ohranitve vodnih rezervatov tudi zato, ker domnevajo, da se bo uporaba vode v dvajsetih letih povečala dvakratno.

Imamo nadzemjske in podzemjske vode, ki so lahko tekoče (dinamične) ali stoječe (statične). Slednje imajo to lastnost, da se naravno ne ponovijo,

če so izkoriščane. Vode, s katerimi mi razpolagamo, so povezane s Sočo, torej so tekoče. Dognano je, da so Soča, Timava in razni izvirki v območju Liserta med seboj povezani, in to zaradi tega, ker Soča izgubi precej vode, ko pride v stik s Krasom blizu Sovodenj. Ta voda zelo verjetno dospe do Dobr-dobskega jezera in nato skozi podtalne žile ali v morje ali spet v zadnji del Soče.

Napravimo sedaj nekaj preudarkov in pomi-slimo:

- 1) kako se spremeni pitna voda na izhodu porabnika (naselje, tovarna, bolnica ...);
- 2) kako človek s svojimi posegi moti kroženje vode in torej samočistilni proces;
- 3) da je na Krasu veliko pomanjkanje kanalizacij-skega omrežja, saj se odpadne vode kraških naselij večinoma izlivajo v kraške jame, da ne govorimo o tovarnah, ki z lahkoto kopičijo od-padke v zapuščenih gramoznicah, kotanjah in javah ali pa jih zakopljejo, ne da bi pomislili na posledice (z dežjem umazanija okuži podtalno vodo);
- 4) kako izkoriščanje vode v določenih krajih, kot je Gradež, privede do znižanja zemlje ali pronicanja morske vode, kakor bi se lahko zgodilo v teoriji pri Komarjih blizu Jamelj, kjer je vod-njak v morski višini.

Odgovorne oblasti so skušale izboljšati stanje s tem, da so na primer zahtevale, da morajo biti pralni praški biodegradabilni (to pomeni, da vodni mi-kroorganizmi z večjo lahkoto razgradijo odplake); da morajo tovarne zgraditi naprave za predčiščenje in čiščenje tehnoloških ostankov (na podoben način namerava goriška občina zgraditi biološko čistilno napravo, kjer naj bi se onesnažena mestna voda pre-čistila, preden bi se izlila v modrozelen vodotok). Oblasti pa se ne zanimajo za talne vode kot na primer tiste v Štandrežu. V tej, nekdanji slovenski občini, so črpali do junija tega leta pitno vodo v glavnem iz vodnjaka, ki je zraven vhoda na letališče. Noben vaščan si ni predstavljal nevarnosti, ki jo je imela ta voda, saj so zadnje raziskave goriške pokrajine pokazale, da vsebuje poleg že škodljivih nitratov, ki prihajajo iz umetnih gnojil, tudi malenkost kroma. Ta ne prihaja iz bližnje goriške indu-strijske cone, ker ga tam ni, ampak po vsej verjet-nosti prihaja iz kake tovarne z onstran meje. Kaj naj bi se storilo v podobnih primerih? Nič. Eno-stavno moramo zapreti vodnjak v upanju, da se voda sčisti sama od sebe.

Podobne primere imamo tudi za površinske vo-de. Vzemimo stanje vode Potoka (studenca) na meji med Ločnikom in Podgoro. Tam je bila zgrajena prva čistilna naprava v pokrajini za dom ostarelih »Angelo Culot«. Ob izhodu doma je voda čista, skoraj pitna. Namesto da bi jo ponovno izrabili za bližnjo vas Mošo, ki ima v zadnjih časih po izgradbi nove široke kanalizacije vodo samo v večernih urah, napajajo z njo Potok, nakopičen z raznovrstnimi

umazanijami. Z dežjem ta prestopi bregove in vso nesnago odloži na polja, kjer se redijo v vedno več-jem številu podgane. Vredno je omeniti, da imamo blizu Potoka tudi mnogo vodnjakov, ki napajajo in bodo napajali Gorico, ko ne bo več odvisna od se-danjih virov (Mrzleka na pobočju Sv. Gore v Ju-goslaviji). Nevarnost je, da se ta okužena voda zbira v podtalnih plasteh.

Na srečo smo mi bogati, seveda z vodo. Naj-srečnejši kraji so Tržič in okolica Pierisa in S. Can-ziana, kjer v teoriji ne bi potrebovali vodovoda. Ta privilegij ni samo v nižini, ampak tudi na gričih, na primer v Števerjanu. Tudi tam se z lahkoto najde voda nekaj metrov pod površjem, saj so jo uporabljali že v starih časih ob velikih sušah.

JOŽA J. LOVRENČIČ ml.

Hrepenenje

*Sam tavam
po razsvetljenih cestah
tujega mi mesta,
zatopljen v svoje sanje,
ki gubé se v daljave
neskončnega obzorja,
kjer ni samot
ne želja
in ne trpljenja.
Rad bi razpel
krila svojih sanj,
da bi se združil
v eno z neskončnostjo.
A vse to so le želje
in sanje
brez kraja in mej.*

Ob koncu lahko ugotovimo, da je danes nujno premostiti vse negotovosti, ker smo opazili, da se prebivalstvo in poraba vode v gospodarstvu in kme-tijstvu stalno večata, kot se tudi večja problem či-ščenja odplak površinskih voda, da ne govorimo o podtalnih, ki so še bolj ogrožene. Smeri, v katere naj bi se usmerili za zmanjšanje neugodnih posledic, so preventivni ukrepi. Sem naj bi prišteli na primer popraviljanje pip, saj izgubimo za vsako pokvarjeno pipo letno približno 100 kubičnih metrov vode. Pred očmi imejmo tudi čl. 439, 440 in 450 kazenskega zakonika iz leta 1944, kjer je jasno navedeno, da so smrtno kaznovani tisti, ki povzročijo smrt več oseb zaradi okužene pitne vode.

Počitnice, da, pa kakšne!

»Mama, Boštjan me tolče!« priteče Mojca vsa v solzah.

»Ja, Mojca, ti si skoraj osem let stara, Boštjan pa dve! Kako te more on tolči?!«

»Ah, vidiš, kakšna si! Najprej praviš, da se ne smem niti dotakniti Boštjana, da mu ne bi kaj naredila, potem pa se čudiš, zakaj pustim, da me tepe! Jaz sem sita svojih bratcev, zmeraj mi morata nagajati! Če bi imela vsaj kakšno sestrico, da bi se z njo igrala, tako pa ...«

Počitnice, da, pa kakšne! Kakšen napor že samo izravnovati spore med otroci, utišati njih preglasne tarzanske krike, preprečiti cviljenje enega, če mu drugi nagaja ... Letošnje počitnice je bilo treba največkrat na pomoč Mojci. Ne vem zakaj sta Jernej in Boštjan potegnili vedno skupaj proti Mojci in uživala, da sta ji lahko nagajala. In mali smrkavec, Boštjan, kako ji je znal nagajati in jo s svojimi debelušnimi pestmi biti! Kljub temu da sem vedno energično posegla Mojci v prid, nisem imela pravega uspeha. Tako je bilo Mojci enkrat zadosti in se je odločila: »Mama, jaz bom šla v kolonijo. Tam se bom lahko igrala z deklicami in ne bo fantkov, da bi mi nagajali.«

In čeprav sva jo oba, On in jaz, skušala odvrniti od te ideje, se ni pustila prepričati. »No, pa naj poskusi«, sva se vdala. Njena prošnja je bila sprejeta. Takoj so se začele priprave, ko naj bi Mojca prvič odšla sama po svetu: kupovanje, šivanje številčk, itd. Vsi smo bili nekako naelektreni, posebno pa Mojca. Ko smo kupovali nov kovček, je prodajalka vprašala, kdo se odpravlja na počitnice. In Jernej takoj: »Mojca gre v kolonijo, v Dragoštoko!« »Ne, v Drago! Drago Štoka je bil tisti, ki ga je bilo treba voliti,« ga je hitela popravljat Mojca.

Naslednjega dne smo v Dragi pustili veselo in nasmejano Mojco, domov pa pripeljali čudno tiha in čemerna Jerneja in Boštjana. Tudi naslednje dni

ni bilo slišati običajnega kreganja in cviljenja. Kar naprej sta hodila k meni, da ne vesta, kaj bi se igrala, ko ni Mojce. Nestrpno sta čakala, kdaj jo bosta lahko šla obiskat. Medtem pa se je tudi Mojci ohladilo navdušenje za kolonijo: ko nas je zagledala na dan obiska, so jo oblike debele solze. Objemala nas je po vrsti in hlipala, da se ji je sanjalo o Boštjanu in Jerneju, da se ni mogla več spomniti, kakšni smo mi vsi, in da so tudi deklice lumpe in da znajo nagajati. In čeprav se je potem potolažila in pripovedovala, kako je lepo v koloniji, je kriza nastopila spet ob slovesu. Začela je spet jokati, nato se je spustil v jok še Jernej, za njim pa še Boštjan. Menda ni treba povedati, da so tudi meni stopile solze v oči, tako da smo bili prav ganljiva slika jokajoče matere z otroki. Edino On je ostal na zunaj neprizadet in se nam vsem skupaj smejal, a po tiho mi je šepnil: »Kaj pa, če bi jo vzeli domov?« Seveda o tem ni bilo govora. S težavo smo se odtrgali od nje. A vse je bilo na videz bolj tragično, kot pa v resnici. Zakaj, ko sem se čez deset minut vrnila v kolonijo z ne vem kakšnim izgovorom, sem zagledala prav nič žalostno Mojco skupno z drugimi prijateljicami na gugalnici.

Trije tedni minejo hitro. Naenkrat je prišel dan, ko je bilo treba po Mojco v kolonijo. Prav nič se ji ni mudilo domov, ko pa »je v koloniji tako lepo«. Samo — ko sem jo vprašala, če bo drugo leto spet šla, je rekla, da mora še premisliti. Na poti domov sta bila Jernej in Boštjan do nje zelo ljubezniva in radodarna: eden ji je dal čokolado, ki jo je prihranil zanj, drugi žvečilne gume. A nismo bili še pol ure doma, ko je Mojca pritekla vsa ogorčena: »Mama, sta mi spet začela nagajati! Jernej hoče, da mu dam nazaj gume in Boštjan me je pocukal za lase, da bi mi jih Jernej laže vzal. Veš kaj, sem že premislila, drugo leto bom šla v kolonijo!«

ONA

SESTRA ČEBULA

Ko sem se vračala od večerje, ki jo je bila priredila gospa Petronila, se mi je zdelo, da gledam cesto skozi velikansko čebulo, ki je, prilepljena na vetrobran, letela z menoj skozi noč. Omenjena gospa se ni zadovoljila s tem, da je pripravila jedi iz čebule na mogoče in nemogoče načine, temveč je ves božji večer govorila samo o njej. Zato ni čudno, če

mi je domišljija s tako silo slikala na očesno zrklo to kraljico vrto. Ne čudite se, če trdim, da gostiteljica še malo ni bila dolgočasna in večerja — da bi si prste obliznil!

Od tistega večera sem se začela zanimati tudi za čebulo: odkrila sem, da jo je ljubi Bog obdaril s tolikimi vrlinami, da bi jo morali postaviti narav-

nost v hvalnico asiškega siromaka, ki poveljuje Stvarnika za vse, kar nam je dal. Če se je torej sveti Frančišek zahvaljeval za »sestro lunu«, naj se vam ne zdi nespoštljivo, če hočem povzdigniti v sestro dobro, blagodarno in ponižno čebulo.

Henriquette Petit je takole zapisala: »Živeti z naravo? Ljubi moji, kje neki ste bili do zdaj? Davno preden je prišlo v modo, sem rastle, dihala, utripala z zemljo. Od tu moj trajni občutek sreče in rasti, ravnovesja in spravljivosti z vsem, kar je živo. Bila sem pravi pravcati otroček in že sem imela svoj kotiček, v katerega sem sejala in sadila. Na noben način se ne bi mogla odpovedati tej slasti. V poletnem jutru si oblečem svežo belo haljo, vzamem košarico in se odpravim na njivo; vsak dan je praznik zase: ena greda poganja, druga zeleni, tretja je že popolnoma zrela. Vsekakor je nabiranje zelenjave nekaj zelo zelo slovesnega. Kmalu je košarica polna; moj Bog, kaj vse se je nabralo v njej! In prav na vrhu lepa, okrogla, bela in debela čebula: na vrhu, zakaj še zdaj ne morem verjeti, da je v tej pusti zemlji mogla dozoreti ta mala nosečnica z belimi laski in zeleno petljo vrh glave. Ko bo opoldne sonce visoko na nebu, se bo oblizana z oljem in lepo zarumenela pekla na žaru v senci figovega drevesa. Kosilo pa bo slastno in preprosto, kot je menda samo pri budističnih menihih, ki jo v svoji makrobiotični kuhinji nadvse častijo. O sestra čebula, hči blagorodnega zmernega podnebja!«

O čebuli težko zasledimo kaj v literaturi, tako nepisateljska, tako nepesniška se zdi na prvi pogled ta rastlina! Da bi vsaj deloma popravila krivico, si je avtorica rubrike za trenutek izmislila psevdonim in ji posvetila ta miniaturni oris.

Toda kaj je makrobiotična kuhinja? To je starodavna umetnost japonskih budističnih menihov, ki so odkrili skrivnost, kako se nam je hraniti, če hočemo dolgo živeti in biti mladi in zdravi. Od tam se je razširila v Evropo, ki obupno išče pot iz degenerirane civilizacije nazaj v naravo tudi v načinu prehrane. Naj torej postanemo budistični menihi, če hočemo dolgo živeti. Hm! Lahko jih pa posnemamo; in, zapomnimo si, da spada čebula med največje človekove zaveznike, pa tudi med najstarejše, saj je, baje, prav malo mlajša kot svet sam.

Pravijo, da so kaldejski čarovniki - astronomi, ki so proučevali zvezdnato nebo nemirne Babilonije, vdihavali njen vonj zato, da so boljše izvrševali svoje visoko poslanstvo. Zdi se, da so jim jo sosodje Perzijci podarili za hrano, a so jo Kaldejci raje uporabili v čarodejske namene in v tem so bili zares neprekosljivi. Iz Kaldeje se je v času prvih dinastij razširila v Egipt, kjer je bila sveta in so jo častili po božje. Pripisovali so ji posebno nadnaravno moč in upodabljali so jo na stenah grobnic, ker je čebula morala spremljati pokojnika tudi v posmrtnem življenju, kar pomeni, da je bila zelo zelo pomembna. Vse to diši po legendi, je pa v njej tudi ščepec resnice. Kronika, ki je stvarnejša, pa govori o ceni čebule: bolj je bila ostra, višja je bila njena cena. Iz tega je razvidno, da je Egipčani niso samo častili,

temveč jo tudi uživali. Prav tako so jo s pridom uporabljali pozneje Rimljani in finejši Grki. V srednjem veku pa je čebula dosegla vrh svoje slave: to je doba misticizma in velike lakote in ljudje so se z vso vnemo vrgli na čebulo, ki ima moč, da že s samim kruhom popolnoma nasiti. Že nekaj let po odkritju Amerike leta 1492 je osvojila tudi novo celino. Od časa Renesanse pa je prišla v slast vsej Evropi. V Franciji so konjarji z njo celo priskočili na pomoč uradni medicini. Konjarji so namreč s čebulo hranili konje, ki so zboleli za embolijo in zdravljenje je bilo zelo uspešno. Angleški zdravniki so postali pozorni, poizvedovali so in preučevali; zaprepaščenji so nazadnje ugotovili, da pač tudi konjar nekaj zna in tako je čebula postala zdravilo proti trombozi koronark, ker preprečuje koagulacijo krvi. To za časa Renesanse. Danes čebulo podpira tudi znanost. Kdor jo uživa vedno, zelo verjetno ne bo nikoli šepal zaradi revmatizma; pa tudi ne pozabljal zaradi arterioskleroze; skoraj gotovo bo ušel infarktu. Poleg tega je odlično sredstvo proti kužnim boleznim domačih živali. V primeru epidemije, poizkusite dati čebulo mački ali psu. Kako? Pomaga naj vam vaša iznajdljivost! Ali veste, da preženete muhe in komarje, če namažete nekaj predmetov s čebulinim sokom? Kaj se vam zdi kot insekticid? In ne pozabite še tega: ena čebula in ena čebula: dobra prebava; 2 čebuli in 2 čebuli: gosti lasje; 3 čebule in 3 čebule: čistilo za najhujše trdovratneže. Če hočete imeti lepo kožo, rožnat nadih, goste lase, in se počutiti dobro, uživajte čebulo in sicer surovo zaradi vrste encimov, ki jih vsebuje. Če pa imate bolj slaba jetra, uživajte jo kuhano, ker tudi tako ohrani skoraj vso svojo moč.

Imenovala sem jo »mala nosečnica«. In to tudi je. Kaj vse nosi v sebi! Brom, kalcij, fosfor, železo, jod, nikel, kolij, silicij, nitrate, žveplo, veliko vitamina A, B in C, skoraj vse, kar se pretaka v tem mikrokozmosu, ki je naše telo. O dobra čebula, daj nam kalcij, železo in veliko, veliko fosfora, ker je ta slednji še najbolj potreben našemu času: ne pozabimo, da krepi možgane.

Kako naj jo pripravimo, boste rekli. Najprej surovo v solatah, s prikuhami in tako naprej, pa še na obloženih kruhkih. Za tiste pa, ki nimajo pri rokah nobene kuharske knjige, serviram nekaj iz menuja gospe Petronile: pol kg bele olupljene čebule kuhaj 10 minut v slani vodi, ocedi, izprazni vsaki sredino, srca pa seseklaj z 12 dkg domače klobase; nadevu dodaj 6 dkg zribanega parmezana in žlico mleka, napolni čebule, zloži v pekač, polij z žlico olja in dodaj koščke masla ter peci 25 minut v vroči peči. Serviraj z juho, ki jo pripraviš takole: 2 sesekljeni čebuli zarumeniš na maslu, doliješ pol litra juhe, da zavre, vržeš vanjo tri stepena jajca in parmezan, pa še koščke praženega kruha.

In za konec: namočite v četrt litra žganja tri zribane čebule in po štirih dneh precedite. Namažite si glavo enkrat v tednu in opazujte svoje lase. Za vse obilo sreče in — že vnaprej dober tek!

BRUNA PERTOT

Pogled s «kontinentalnega ledu» na gore, ki mejijo na vzhodu ledeno planoto: 1. Fitz Roy, 2. Pillone, 3. Pierr Giorgio, 4. Torre

in upravljal turistično gostilno ob vnožju Tronadorja, pa je Tomaž preživiljval počitnice pri sorodnikih in se včasih pridružil bariloškim plezalcem na kaki turi. Nadarjen in učljiv se je posvetil humanističnim vedam, ki so v preteklosti veljale kot srčika vse znanosti, a stoje danes nekje na robu tehnizirane in komercializirane potrošniške družbe. Kot akademik je Tomaž poznal peščico slovenskih univerzitetnih študentov, in ker je bil bolj izkušen v gorah, je lahko vodil manj izurjene tovariše. Po uspehu v južni steni Cerro Bonete ga je vse bolj zvaljajala troglava gora, pod katero se je čez poletje nastanil. Dobro je poznal vse njene grebene in ledenike, saj ga je še kot mladega fantiča vodil tja gor plezalec Ivan Arnšek. 9. januarja 1966 se je v družbi Franceta Markeža in Argentince Maria Serrana povzpел na Pico Argentino in s tem opravil prvo samostojno veliko turo na ledenikih. Dober teden kasneje je s prijateljem Božom Vivodom, ki tudi ni bil kak novinec v bariloških hribih, znova krenil na Tronador. Dan preje sta oba planinca prisostvovala ob znamenju Pod skalco spominski maši za pokojnim Tončkom Pangercom.

17.1. sta fanta taborila v skalnati luknji ob zgornjih ledenikih in se naslednji dan podpisala na temenu Argentinskega vrha (Pico Argentino). A prav ta dan okrog pol dne je nevihta zakrila Tronador in v kratkem poletnem neurju sta mlada akademika izginila. Vse dolgotrajno iskanje gorskih reševalcev je ostalo brez uspeha in njuna usoda nikdar ni bila docela pojasnjena. Na podoben način sta trideset let prej (1934) izginila na zahodni strani gore, med Čilskim vrhom in Pico Principal, italijanska plezalca Sergio Matteoda in Walter Durando.

Tronadorska nesreča je zavrla planinsko navdušenje v novi generaciji in je praktično vse plezalsko delovanje buenosaireških izletnikov prenehalo. Ko je nekaj let pozneje umrl tudi Robert Petriček, je zaspalo še organizacijsko planinsko delo v Buenos Airesu.

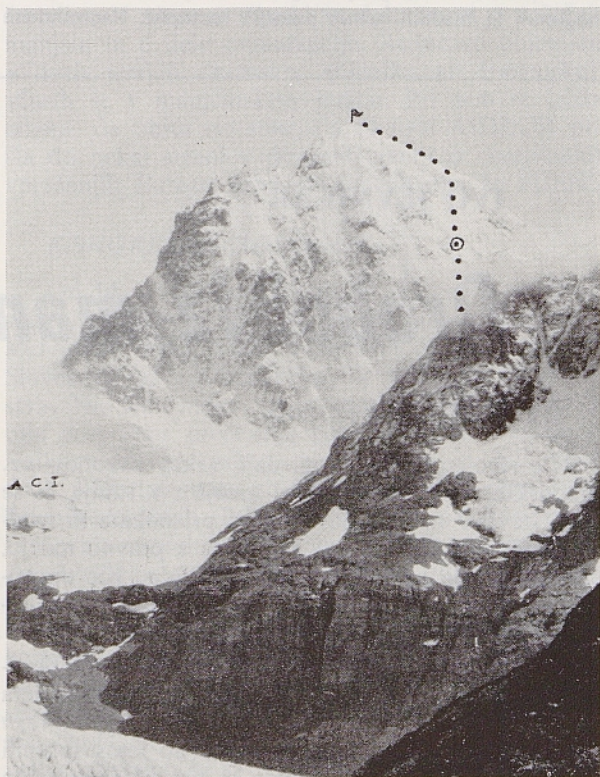
BRATA SKVARČA

Vendar se je prav ta druga planinska generacija trajno uvrstila v kroniko argentinskega andinizma z navezo, ki se je dvignila visoko nad povprečje argentinskega gornštva. Brata Skvarča sta nadkrilila dosežke »šumskih

bratov« in se pridružila najpomembnejšim raziskovalcem Južnih And.

Spominjam se, kako je Peter kot šestnajstleten fantiček poleti 1959 prispel z večjo izletniško skupino prvič v Bariloče. Starejši planinec, ki je gore še iz Alp poznal, je peljal vso družbico na običajno skromno plezalsko preizkušnjo: Lopezov stolp, ki predstavlja lažjo plezarijo druge težavnostne stopnje s samo enim nerodnejšim prehodom. A že naslednje leto se je Peter vrnil, iztaknil povsem negotovega tovariša in se na lastno pest poskušal v gori in skali. Še manj premišljen je bil njegov povsem nepripravljeni pohod na Aconcagua januarja 1961, ki se je sicer brezuspešno, a tudi brez nezgode iztekel. Pač pa je prav takrat Peter zlezal na vrh Svete Helene (4800 m) nad Cristom Redentorjem (čilsko - argentinska meja ob železnici Mendoza - Santiago), kar upravičeno šteje za svoj prvi resnejši uspehi vzpon. Izjalovljeni poskusi so ga povsem uverili, da z golo zagnanostjo ne more uspeti, torej se je priključil fantom buenosaireškega andinskega kluba (CABA) ter z njimi opravil krajši ledeniški tečaj na Tronadorju. Po zaključku tečaja so se poskusili še na katedralskih in Lopezovih stolpih. Ob koncu poletja se je Peter sam spoprijel s Tronadorjem. Najprej je plezal argentinski, potem pa dosti težji Mednarodni vrh (Pico Principal ali Internacional). S tem je uspešno preстал svoj plezalski krst in se poln novih načrtov vrnil k študiju v Buenos Airesu.

Naslednje počitnice je prišel z bratom Juretom z namenom, da se spoprime z res zahtevnimi in pomembnimi plezarijami. Med šolskim letom je nekajkrat skočil na tre-

Cerro Steffen (Mellizos Norte), 3050 m, z vrisano smerjo

ning v skale manjšega pogorja Sierra de la Ventana v provinci Buenos Aires ali v córdobske hribe, kjer plezalski vrtec »Los Gigantes« zbirá v svojem okrilju cordobske, tucumanske in buenosaireske plezalske družbe. Poletje 1962 je dalo Petru v bariloških gorah vse, kar si je obetal, Jure pa se je razvil v solidnega drugega v navezi in v povsem enakovrednega plezalca. Ko je Peter ponovil po stopnjah Bertonclja in Fonrougea slovito severno smer v Slovenskem stolpu, je imel svojo nalogo v bariloških gorah za zaključeno. Že ga je vabil dolgi venec nepoznaní And, zlasti pa poledenele in slikovite Južne Kordiljere, za katere je zvedel iz planinske literature, ki jo je z ognjem in navdušenjem prebiral.

Čeprav sta pozimi leta 1965 Peter in Jure Skvarča preplezala južno steno šesttisočaka Nevado del Plata v mendoških gorah (južne stene imajo seveda na južni polobli vse značilnosti alpskih severnih sten) in je pozneje (leta 1969) Peter kot prvi Slovenec dosegel vrh Aconcague (6598 m), se je vendar vse planinsko delovanje bratov Skvarča v naslednjih letih usmerilo skoraj izključno v predele, ki jih andinisti poznajo kot »patagonski celinski led« (hielo continental patagónico). Ime je morda nelogično — z ledom je pokrit samo kakih 20-50 kilometrov široki pas gorá, ne pa kaka celina — a se je povsem uveljavilo in kot pri številnih neškodljivih človeških domislicah je tudi tukaj najbolj pametno, da se logika umakne.

Obširna poledenela Kordiljera, ki se razprostira preko 11.000 km², predstavlja zadnji ostanek pleistocenske glacijacije (zadnje ledene dobe) izven polarnih ozemelj. Poglavitni vzrok temu naravnemu pojavu so trajne zahodne nevihte, ki nosijo tihomorsko vlago na predele Južnih And, koder pade več snega, kot ga zmore poletna vročina v meglenih in hladnih južnih poletjih raztopiti. Nagrmadene

množine snega se izpreminjajo v led, pokrivajo notranje gorske doline in tvorijo ledeno visoko planoto v sklopu gorá, ki omejujejo to planoto na vzhodu in zahodu, ali pa se dvigajo, uklenjene v ledenike, nad povprečno višino bele ravnine v notranjosti »celinskega ledu«. Na robu ravnice polzijo ledeniške reke v nižino in njihovi jeziki se iztekajo v fjorde Pacifika ali v velika jezera na vzhodu. Za nameček tem polarnim pokrajinam pa se raztezajo ob robovih ledene planote pogorja neverjetnih in kolosalnih oblik, ki jih trajno biča in gloda sila patagonskega vetra. Ta pogorja — Paine, Fitz Roy, Torre in druga — predstavljajo naravna čudesa, ki vabijo plezalce vsega sveta, torej tiste ljudi kompliciranega dvajsetega stoletja, ki v nekem nezavednem ali zavednem uporu proti prežirani tehnizaciji moderne družbe iščejo divjino, kjer jo je še mogoče najti.

Razumljivo je, da so mlada plezalca najprej privlačili tipično plezalski problemi, torej zahtevni vrhovi, kjer so že druge plezalske naveze zastonj poskušale. Mladino pač tekmovalje privlači. 17.1.1963 sta oba brata Skvarča v odpravi buenosaireskega kluba preplezala Pier Giorgio (ca 2900 m) v pogorju Fitz Roya in 28.1.1965 sta v najhujšem viharju dosegla vrh Cerro Steffen (3050 m) onstran jezera General San Martín. Oba drzna vzpona sta uspela z veliko srečo in plezalca sta danes uverjena, da sta takrat dosti preveč tvegala. A že podvig leta 1964, ko je Peter v družbi argentinskega tovariša Gustava Mengellea preplezal še neosvojena obrobna vrhova bele planote Gorra Blanca (2920 m) in Cardenal Cagliero (2570 m) in se potem z Lucianom Pero odpravil v osrčje »celinskega ledu«, kjer sta se planinca v prvenstveni turi povzpela na vrh vulkana Lautaro (3380 m), se lahko šteje v raziskovalne plezarije, ki so pozneje polnile Petrove in Juretove počitnice. (Dalje prihodnjič)

IVO JEVIKAR

Drobci iz manjšinskega sveta

MEDNARODNE IZJAVE

Če smo si zadnjič ogledali nekaj zakonov oz. zakonskih osnutkov o zaščiti manjšin v Italiji, bi se v tej številki vsaj kratko ustavili pri nekaterih mednarodnih izjavah. Ne gre za listine s pravno močjo, pomembne pa so kot politična stališča, kot opozorila svetovni javnosti in kot gradivo za pravne rešitve.

Federalistična unija evropskih narodnostnih skupnosti (FUENS) je že na svojem 17. kongresu leta 1967 sprejela *dvanajst temeljnih načel manjšinskega prava*. V okviru te zveze pa so ravno letos sprožili priprave za predelavo listine, ki naj bi upoštevala sodobne meddržavne norme in miselne tokove.

Tudi Mednarodno združenje za zaščito ogroženih jezikov in kultur (AIDLCM) je izdelalo *listino manjšinskih pravic* v 13 členih. Na podlagi osnutka, ki ga je pripravila delovna skupina pod vodstvom prof. G. Hérauda, so jo odobrili na 6. kongresu leta 1976. Prej omenjeni dokument našteva več ali manj običajne pravice članov manjšin in manjšin kot skupnosti, prepoveduje zapostavljanje in zahteva posebne varstvene ukrepe. Listina AIDLCM pa odločno postavlja zahtevo po popolni avtonomiji etničnih skupin. Te naj bi imele v državi lastno samoupravo z obširno oblastjo in pravicami, ki bi segale do možnosti odcepitve.

S pozivi meddržavnim zvezam in mednarodni javnosti se pojavlja tudi *Stalni urad evropskih naro-*

dov brez države, ki ima sedež v Bruslju. Tako je stopil v stik tudi s predstavniki 35 držav na beograjski konferenci. Urad so ustanovile nekatere stranke in gibanja Alzačanov, Baskov, Bretoncev in Waležanov leta 1975, da bi se boril za združeno Evropo narodov — in ne sedanjih držav.

Z listino iz Bresta, ki je nastala v letih 1974-77, je devet strank in gibanj Galičanov, Bretoncev, Ircev, Waležanov, Baskov, Kataloncev in Sardincev postavilo načela in program za izgradnjo socialistične Evrope enakopravnih narodov. Gre za precej poenostavljeno analizo imperializma in neokolonializma pri sedanji stopnji kapitalizma v Evropi, ki zatira tudi nekatere narode kot take. Pomembni so poudarek samostojnih poti v socializem, odklanjanje »zasebnega nasilja«, poudarjanje neločljivosti boja za narodno in družbeno osvoboditev v smislu, da ni sprejemljivo prizadevanje samo za eno osvoboditev, češ da bo z njo skoraj sama po sebi nastopila tudi druga.

Proti neokolonializmu in za samoodločbo narodov se zavzema tudi *vesoljna izjava o pravicah narodov*, ki jo je odobrilo zborovanje pravnikov, politikov, sociologov in gospodarskih pravencev 4. julija 1976 v Alžiru in ki se ozira predvsem na položaj v »tretjem svetu«. Gre za 30 členov s predgovorom in sedmimi poglavji, ki utemeljujejo pravico narodov do obstoja in do ohranitve narodne in kulturne samobitnosti; pravico do politične samoodločbe in svobode; pravico do uporabe naravnih bogastev in do lastne gospodarske ureditve; pravico do razvoja lastnega jezika in kulture; pravico do ozemlja; manjšinske pravice; sklepne izjave o spoštovanju teh načel in o boju za njihovo uveljavitev. O narodnih manjšinah govorijo člani 19 (spoštovanje manjšinske samobitnosti, običajev, jezika in kulture), 20 (prepoved zapostavljanja in načelo enakopravnosti) in 21 (spoštovanje koristi »širše skupnosti« in odklanjanje sprememb meja). Čeprav je izjava kratka in ima značaj slovesnega proglašanja naprednih načel, se zdi, da so ravno člani o manjšinah najmanj zadovoljivi. Ustavljajo se pri zagotavljanju formalne enakopravnosti. V nasprotju z načelom politične samoodločbe (čl. 5) s pravico, da se narod reši vsake nadvlade (čl. 6); s pravico, da se vsak narod bori za svoje nepriznane pravice celo s silo (čl. 28), pa ravno narodnim manjšinam nalagajo skrb, da se ne pregrešijo proti koristim širše družbe v državi, ki ostaja v tem primeru nedotakljiva. Sklenjeno pa je bilo, da bodo izjavo še izpopolnjevali.

RESOLUCIJA ŠT. 97

Od 20. do 22. junija letos je zborovala na tri-najstem zasedanju konferenca evropskih krajevnih in področnih oblasti v okviru Evropskega sveta. 21. junija je sprejela resolucijo št. 97 o *vlogi in odgovornosti krajevnih in področnih oblasti pri kulturnih zadevah*. Navezuje se na prejšnje dokumente evropskih ustanov glede varstva manjšin in predlaga odboru ministrov Evropskega sveta, naj sestavi »evropsko listino kulturnih pravic manjšin« ter naj po-

novno preuči možnost, da se v evropsko konvencijo o človekovih pravicah vključi člen, ki bi krepkeje ščitil manjšinske pravice.

V prilogi je potem izjava o načelih glede kulturnega dela na krajevni in področni ravni. Nekateri člani se izrecno zavzemajo za zaščito in razvoj kulturnega življenja manjšin ter za njihovo šolstvo.

NEKATERI KONGRESI

V teh mesecih so bili v Evropi tudi nekateri pomembni kongresi. Združenje AIDLCM je imelo 7. mednarodni kongres (na sporedu je vsako drugo leto) od 22. do 25. julija v Barceloni. Poleg spoznavanja novosti v Španiji glede položaja narodov, posebno Kataloncev, so na kongresu odobrili nekaj resolucij in izvolili novega tajnika. Prej je bil to Jordi Costa, zdaj pa Bretonec Marcel Texier. Med podpredsedniki ostane Tržačan Boris Pahor, v federalnem svetu pa sta tudi Tržačan Samo Pahor in Korošec Franci Zwitter. Italijanska sekcija združenja, pri kateri je tajnik Samo Pahor, je imela septembra srečanje v vasi San Paolo Albanese, torej med Albanci v Bazilikati. Prvo letno srečanje pa je imela že prej na Južnem Tirolskem.

FUENS, ki je imela lanski kongres v Železni Kapli na Koroškem, je sklicala 26. kongres v dneh od 6. do 8. oktobra letos v Luksemburgu. Mladinska komisija je imela »velikonočni seminar« od 20. do 24. marca v dolini Aosta. Omeniti je treba, da tajnik FUENS (Olav Meinhardt, Ryesgade 62/38, DK-2100 Kopenhagen OE) že več mesecev redno izdaja bilten *Information*, ki je avgusta prišel do 7. številke. V njem so članki in dokumenti o položaju manjšin in o delu organizacije. Redno so objavljeni v dveh jezikih (nemško, angleško ali francosko), včasih še v manjšinskem jeziku. Pri tem se lahko omeni, da obstajajo stiki, da bi tudi AIDLCM prišla do nekaj strani v dunajski reviji o manjšinskih vprašanjih *Europa Ethnica*, kot jih ima že FUENS.

KONGRES SOCIOLOGOV

Od 14. do 19. avgusta je bil v Uppsali na Švedskem 9. svetovni kongres Mednarodnega združenja sociologov. Med 5.000 udeleženci je bilo tudi več Slovencev tako iz republike Slovenije kot iz zamejstva. Na tem mestu je pomemben podatek, da je bila posvečena precejšnja pozornost manjšinskim in jezikovnim vprašanjem. Na sporedu je bilo okoli tisoč referatov, zato so razprave nujno potekale v ločenih skupinah. Tako je šesta delovna skupina obravnavala narodna in etnična gibanja. O podobnih vprašanjih pa so bili očitni odmevi tudi v nekaterih drugih skupinah.

Osem zasedanj je imela peta stalna raziskovalna komisija, ki povezuje svoje člane tudi izven kongresnih dejavnosti. Pod vodstvom Johna Rexa raziskuje stike med rasami, etničnimi skupinami in manjšinami. Deset zasedanj pa je imela 25. stalna raziskovalna komisija, ki se posveča sociolingvistiki.

(se nadaljuje)

ŠOLA »PINKO TOMAŽIČ«

V Trebčah so v nedeljo, 24. septembra, s posebno prireditvijo, katere se je udeležila tudi mati pokojnega heroja Pinka Tomažiča, poimenovali osnovno šolo po tem slovenskem junaku, ki ga je posebno sodišče obsodilo na smrt. Pinka Tomažiča so skupaj z Viktorjem Bobkom, Ivanom Ivančičem, Simonom Kosom in Ivanom Vadnalom ustrelili 15. decembra 1941 na openskem strelišču.

SLOVENSKI ODDELEK NA UNIVERZI

Na ukrajinski katoliški univerzi papeža sv. Klimenta — podružnica v Buenos Airesu — je že vrsto let tudi slovenski oddelek s predavanji iz slovenistike. Od 13. maja letos predavajo prof. Tine Debeljak, prof. F. Gnidovec, dr. V. Brumen in dr. M. Kremžar.

PROF. VALTER BOHINEC OSEMDESETLETNIK

V začetku avgusta je praznoval 80-letnico eden najbolj znanih slovenskih geografov — prof. dr. Valter Bohinec. Veliko zaslug ima predvsem na šolskem področju. Sodeloval je pri urejanju atlantov, stenskih in ročnih zemljevidov.

REPERTOAR SSG V TRSTU

Letošnji repertoar Stalnega slovenskega gledališča v Trstu obsega v abonmaju sledeča dela: Miroslav Krleža: Leda; Bertolt Brecht: Mati korajža in njeni otroci; Mihail Bulgakov: Ivan Vasiljevič; Carlo Goldoni: Nergač. Poleg tega so predvidena še tri gostovanja iz Jugoslavije. Izven abonmaja pa bodo pripravili sledeča dela: Lojze Cijak: Neurje; Ruzante: Vrnitev dobrega vojaka; Erik Vos: Plešoči osliček.

BAZOVICA

V nedeljo, 24. septembra, je bila na bazovski gmajni pri spomeniku bazoviških žrtev množična manifestacija vseh Slovencev v znak ogorčenja nad poslednjim podlim dejanjem neznanih storilcev, ki so ponovno oskrunili in poškodovali spomenik štirim bazoviškim junakom Bidovcu, Milošu, Marušiču in Valenčiču. Med drugimi je kot govornik na manifestaciji spregovoril tudi deželni svetovalec SSK Drago Štoka, ki je prisotne spomnil, da bo čez dve leti 50-letnica ustrelitve bazoviških junakov in da bi se morali na to slavje posebno pripraviti. Štoka je v svojem govoru predlagal, naj bi vsaj ob tej priložnosti tržaška občina poimenovala ulico ali trg po prvih žrtvah fašizma v Evropi sploh.

DRUŠTVO EDINOST

19. septembra je poteklo točno 50 let, odkar je takratni fašistični pretek v Trstu s posebnim odlokom razpustil slovensko politično društvo Edinost. Zadnji predsednik društva Edinost je bil dr. Josip Vilfan.

† JANEZ FLERE

20. julija je v Argentini preminil Janez Flere, Slovenec, športnik in gospodarstvenik, o katerega gorskih podvigih smo brali v 5. številki Mladike. Flere je bil v Bariločah v Argentini znan predvsem po svoji gospodarski podjetnosti. Posvečal pa se je tudi športu in si je tako leta 1951 priboril državno prvenstvo v smuku. Spremljal je tudi znanega alpinista Dinka Bertonclja pri njegovi prvi plezariji na najvišji vrh Tronadorja. Fletova otroka Janez in Veronika tekmujeta v argentinskem državnem smučarskem moštvu in sta preteklo zimo nastopala v Evropi. Tako pokojnikova žena, ki ni Slovenka, kot otroka razumejo in govorijo slovensko.

50-LETNICA REDOVNEGA ŽIVLJENJA

V Gorici so v nedeljo, 13. avgusta, z lepo slovesnostjo proslavili 50-letnico redovnega življenja sestre Juste Dolhar. K jubileju iskreno čestitamo!

OBLETNICA ŠKOFA BARAGA

V Trebnjem na Dolenjskem je bila v nedeljo, 20. avgusta, proslava ob 110-letnici smrti slovenskega škofa misijonarja Friderika Baraga. Ob tej priložnosti so pred petisočglavo množico vernikov odkrili na glavnem trgu v Trebnjem spomenik škofu Baragu. Spomenik je izdelal kipar France Gorše. Istočasno so trg pred cerkvijo poimenovali po velikem indijanskem škofu.

Na levi kipar Gorše, v sredini pred Baragovim kipom dr. V. Fajdiga, vicepostulata Baragovega beatifikacijskega procesa

PEVSKI TEČAJ NA BLEDU

Od 13. do 19. avgusta je bil na Bledu že tradicionalni pevski tečaj, ki ga vsako leto v tem času pripravi za svoje pevce, organiste in zborovodje Zveza cerkvenih pevskih zborov na Tržaškem. Letos se je tečaja udeležilo skoraj 100 pevcev in njihovih družinskih članov. Nepozabno je bilo

na tečaju srečanje s pevcem basistom Ladkom Korošcem. Na posnetku na levi prof. Zorko Harej predstavlja znanega opernega pevca. Ladko Korošec je prisotnim prepričljivo in z ljubeznijo govoril o umetnosti, oslovenstvu, na koncu pa še skupaj s prisotnimi zapel »En starček je živel...«.

NELJUBI REKORDI

Slovenski prometniki so julija začasno odvzeli kar 1.074 vozniških dovoljenj. Ugotovili so, da je kar 667 voznikov sedelo za volanom vinjenih, 156 pa jih je odklonilo preizkus z alkoskopom.

† JOSIP MAL

V visoki starosti skoraj 94 let je v Ljubljani umrl slovenski zgodovinar dr. Josip Mal. Pomembno je njegovo znanstveno delo. Posvetil se je predvsem obdobju najstarejše slovenske srednjeveške zgodovine, nato pa še času od konca 18. stoletja dalje.

† BOŽO VODUŠEK

V začetku avgusta je v Ljubljani preminil znani slovenski pesnik Božo Vodušek. Rojen je bil v Ljubljani leta 1905. Pesmi je objavil v dveh samostojnih zbirkah, veliko pa je tudi prevajal.

ŽUPAN KLANJŠČEK PETDESETLETNIK

V začetku septembra je števerjanski župan Stanislav Klanjšček praznoval 50-letnico. Čestitamo!

PRAZNIK NAŠEGA TEDNIKA

Koroški list »Naš tednik«, glasilo Narodnega sveta koroških Slovencev, je pred kratkim izpolnil svoje trideseto leto. Ob tem je izšla izredna številka Tednika na 100 straneh. V šotoru v Globasnici pa so za to priložnost pripravili praznik, katerega se je udeležilo 2.000 ljudi. Osrednji govor na prireditvi je imel predsednik NSKS dr. Matevž Grilc.

† BERNARD ŠPACAPAN

V začetku septembra je v Gorici umrl duhovnik Bernard Špacapan. Bil je doma iz Mirna, kjer se je rodil 16. oktobra 1911. Pokojnikovim sorodnikom izrekamo sožalje!

Dr. DORČE SARDOČ OSEMDESETLETNIK

11. septembra je čil in zdrav praznoval svojo osemdesetletnico znani slovenski zobozdravnik, narodnjak in politični preganjanec dr. Dorče Sardoč. Slavljenec je doma iz Slivnega pri Nabrežini. Leta 1941 ga je fašistično sodišče na tržaškem procesu obsodilo na smrt, kasneje pa so kaznen spremenili v dosmrtno ječo.

DSI in SKK

V Donizettijevi ulici št. 3, kjer imajo sedež prosvetna društva, vključena v Slovensko prosveto, se je sredi septembra začela nova sezona z živahno dejavnostjo predvsem dveh društev, ki imajo v polni sezoni stalne večere. To sta Društvo slovenskih izobražencev in Slovenski kulturni klub. SKK je začel z rednimi večeri že v soboto 23. septembra, DSI pa v ponedeljek, 2. oktobra. Oba odbora vabita k udeležbi!

NOVA FASADA URŠULINSKE CERKVE V LJUBLJANI

Letos poleti so popolnoma obnovili pročelje ljubljanskih uršulink. Cerkev je tako dobila spet svoj stari videz, kakor so ji ga hoteli vrniti restavratorji.

ZA ČIM UMIRAJO SLOVENC?

Najpogostejši vzrok smrti med Slovenci — dokazujejo statistike — so obolenja srca in ožilja. Temu sledi na drugem mestu rak. Na tretjem mestu so poškodbe pri nesrečah, na koncu pa boleznimi prebavil in dihal.

KOMEN 1943 - 1978

V Komnu je bila v nedeljo, 24. septembra, množična proslava ob 35. obletnici sklepa, da se Slovensko Primorje priključi k Jugoslaviji. Baje se je prireditve udeležilo kakih 50.000 ljudi. Slavnostni govor je imel predsednik slovenske vlade dr. Anton Vratuša.

CECOVINI TRŽAŠKI ŽUPAN

Po zadnjih občinskih volitvah v Trstu, pri katerih se je nepričakovano uveljavila lokalna Lista za Trst, ki se bori proti industrijski coni na Krasu, je postal tržaški župan odvetnik Manlio Cecovini (baje po rodu z Vipavskega — nekdanji Čehovin!).

Posledica zmage Cecovinijeve Liste za Trst so nekatera nova imenovanja v javnih ustanovah. Tako je tudi ravnatelj tržaškega sedeža RAI in dolgoletni predsednik italijanskega Stalnega gledališča v Trstu dr. Guido Botteri moral pustiti mesto v gledališču novi predsednici dr. Cominotijevi. Predsednik gledališča Verdi pa je postal sam Cecovini.

O NARAVI IN ČLOVEKU

»VOZILO BREZ VOZNIKA« je zaenkrat še sen. Sanjači, ki se mu vdajajo, pa vendarle trdijo, da bo morala elektronska priprava, ki bo voznika nadomeščala, biti podobna ... očem in možganom žabe (bolje: njihovemu vidnemu centru).

Kako to? Žabje oči so kot nekakšen temen zaslon, na katerem se zasvetlikajo le gibajoči se predmeti. Vrhu tega reagirajo žabji možgani izmed vseh dražljajev le na tele štiri: na gibanje v točno določeni smeri (glede na žabje telo), na pojav večjega izbokanega telesa, na svetlobni kontrast in na naglo zatemnitev.

Žaba recimo ne zaznava različnih smeri gibanja (zakaj naj bi jih? Biološko pomembna je le muha, ki leti mimo gobca, ne pa tista, ki se oddeljuje ali ki je kako drugače izven ust). Zaradi odsotnosti svetlobnega kontrasta žaba tudi ne zaznava valovanja trave v vetru (pa saj ne preučuje narave). Zaznava pa in primer-

no ukrepa (s skokom v vodo) ob bližajoči se štorklji.

Podobno kot žaba bi tudi »elektronski voznik« shajal brez večjih podrobnosti. Moral pa bi beležiti in ukrepati ob tehle predmetih: robovih ceste, avtomobilih in osebah v smeri vožnje (mimoidoči in mimodrveči bi mu morali biti indiferentni), prometnih znakov vključno semaforih, in še ob čem.

Strogo vzeto bi elektronski voznik moral več kot doseči žabje oči in možgane; moral bi jih prekositi. Znano je namreč, da žaba vedno ne uide štorkljinemu kljunu.

—o—

TUROBNA STATISTIKA: Recimo, da živi v začetku leta v Trstu 500 sedemdesetletnikov poročenih s prav tako 500 sedemdesetletnicami, skupno 1000. Umrljivost človeka pri sedemdesetih naj bo recimo 10% na leto. Od skupnih 1000 jih bo torej konec leta učkalo 900. Koliko bo med temi

vдовcev? Koliko zakoncev bo umrlo skupaj?

Že pred 200 leti je matematik Daniel Bernoulli pokazal, da moramo pričakovati 90 vдовcev in 405 neporušenih zakonov. Ker je vseh umrlo 100, to pomeni, da sta v petih družinah umrla oba zakonca.

Račun je točen, niso pa točne predpostavke. Po njih so vsi zakonci enake starosti: to se da popraviti. Veliko hujše je, da račun sloni na enaki verjetnosti za smrt (10% na leto) kateregakoli sedemdesetletnika. Ko pa je znano, da so med njimi bolehnii in zdravi ljudje. Račun se tudi ne sprašuje, če morda smrt enega zakonca ne poveča verjetnosti, da umre tudi drugi. Skratka: dobljeno število smemo vzeti le kot zelo grobo oceno.

—o—

Prijetni STRUPI, ki jih kavovec proizvaja, niso, vsaj prvenstveno ne, namenjeni človeku v užitek in dobro počutje. Biološko gledano niso nič drugega kot eno izmed orožij, s katerimi se rastline otepaajo požrešnih žuželk.

Kot vsako orožje naleti prej ali slej na protiorožje, tako tudi to. Nekaterе vrste metuljev so razvile posebne protistrupe, ki jim omogočajo, da se brez nevarnosti hranijo s to ali ono strupeno rastlino. Pridobitev je bila težka, a izredno ugodna. Prvič so z njo omenjene žuželke prišle do vira hrane, ki jo druge vrste zametujejo in je zato praktično neizčrpna. Drugič: strupi, ki jih je njihov organizem poln, delajo njih same neužitne; ptičji jih lepo pustijo pri miru.

Tako daleč je vse prišlo, da so se druge vrste metuljev, ki se ne hranijo s strupenimi rastlinami in ki zato strupa ne vsebujejo, vseeno otele v barvni vzorec strupa polnih metuljev. Lažna svarilna barva jih prav tako kot prejšnje obvaruje pred ptiči.

KULTURNI CENTER V NOVI GORICI

V Novi Gorici bodo zgradili kulturni center, ki naj ne bi imel le mestni oziroma občinski pomen, ampak naj bi bil pomemben za vso regijo in tudi za sosednje predele Italije. V poslopu naj bi dobili svoje prostore Primorsko dramsko gledališče, goriška knjižnica, glasbena dejavnost, likovniki in razne klubske dejavnosti. Želje za gradnjo centra so že zelo stare. Prav tako stare pa so menda tudi želje za gradnjo nove cerkve, o čemer smo že večkrat brali.

Dr. JOŽA VILFAN SEDEMDESETLETNIK

6. julija je praznoval sedemdesetletnico znani slovenski politični delavec, tržaški rojak dr. Joža Vilfan.

Dr. SLAVKO TUTA SEDEMDESETLETNIK

V sredo, 27. septembra, je v Trstu praznoval svojo 70-letnico javni in politični delavec dr. Slavko Tuta, ki so ga fašisti preganjali zaradi slovenske zavednosti in narodnega delovanja. Čestitamo!

»VITA NUOVA«

Tržaški škof Bellomi je pred kratkim zamenjal urednika tržaškega škofijskega lista Vita Nuova, kar je povzročilo med desničarskimi krogi v Trstu negotovanje. Kot znano, je Vita Nuova bila vsa povojna leta pod Santinovicim škofovanjem močno politično angažirana in ni prispevala k pomirjenju in sožitju med tu živečima narodoma. Zato Slovenci to škofovo odločitev pozdravljamo.

TOKOVI - JADRO

Po Razgledih, Mladi setvi, Stvarnosti in svobodi, Jadranu, Taboru in Sidru, sedmih revijah, ki so izhajale v Trstu daljši ali krajši čas od 1946 do 1953, so se januarja 1957 pojavili **Tokovi** na 80 straneh kot Zbornik I. Kot zvezo iz uvodne besede, izvira zamisel nove revije iz jeseni 1956, ko je Sovjetska zveza zasedla Madžarsko: »Skupina slovenskih tržaških kulturnih delavcev, ki se vsa ta leta ni odpovedala zamisli slovenske kulturne publikacije v Trstu, je bila soglasna od ugotovitvi, da takšne publikacije ne bo več treba, če zamudi jesen 1956, ki je tako usodno pretresla svet.« Rodil jo je »goli idealizem, brez osebnih iht, skupinskih ambicij ali tveganih utvar«, občutek dolžnosti, da tukajšnji del slovenske kulture »popolnoma sproščeno spregovori besedo humanizma v to praznino vseh vrednot«. Biti hoče javna tribuna vseh kulturnih delavcev tu in onstran meje in različnih nazorov, »dokler ta nazor ne zagovarja zločina«, postati hoče »širši forum razgibanega dialoga, kjer naj vsak sodelavec odgovarja samo za svoj prispevek«. Končno hoče speljati »neki most sporazumevanja in spoštovanja med tukaj živimi narodoma«, saj je iz italijanske kulture »slovenski genij od Prešerna do Gradnika črpal svoje sokove«.

Tokovi so temeljili »na jedru Sidra«, ki so ga ustanovili Boris Pahor, Alojz Rebula in Pavle Merku, zato je ostal uredniški odbor isti, le namesto Merkuja je vstopil Josip Tavčar. Kot večina revij so tudi Tokovi obsegali prozo, pesmi, eseje, ocene in poročila. Pahor je priobčil idilo **Alge med prsti**, rahlo ljubezensko črtico, ki se konča z odpovedjo, ozadje pa predstavlja pokvarjeno mestno življenje. Rebulov prispevek **Ljubljanska noč** je odlomek iz Prešernovega življenja po Čopovi smrti, pretresljiva notranja podoba človeka, ki je izgubil vse, ki je podoben ljubljanski megli ob poznem večeru. Tavčarjeva črtica **Via della Salita** slika brezposelnega očeta, ki komaj uide zapeljivostim malovredne ženske. Evelina Umek, dijakinja in sodelavka Literarnih vaj, je priobčila črtico **Poletnega dne je prišel k njej**, ki prikazuje upe in obupe mlade pisateljice in njeno zorenje. Beličič je prevedel črtico italijanskega pisatelja Michela Prisca **Črna haljica**.

Več kot pisateljev se je oglasilo pesnikov od tu in onstran meje. Med tukajšnjimi je najizrazitejši Beličič, ki je priobčil **Gmajno** in **Pepel**. Zdravko Ocvirk je zastopan s pesmijo **Nekdo me kliče**, Franc Jeza z **Izletom na Repentabor**, Zora Tavčar z **Drevesom in Nocoj**, Miroslav Morje (Miroslav Košuta) s **Prejel si me**. Izmed ljubljanskih pesnikov je najmočnejši Kocbek, ki je prispeval **Mesečinsko mavrico** in venec petih pesmi **Povabilo na ples**. Alojz Gradnik ima izvirno pesem **Pred zimo** in dva prevoda iz Leopardija, Cene Vipotnik pa **Jutro otožnega ribiča** (iz zbirke Drevo na samem).

Med esejisti prevladuje Fr. Jeza s **Premišljevanjem o Madžarski** in s **Francosko navzočnostjo v Alžiru**. V prvem

razpravlja o Ruski zasedbi Madžarske in prihaja do sklepa, da je ljubezen do svobode močnejša od tankov. V drugem sklepa, da Francija ne bo mogla obdržati Alžira. Merku je v eseju **Značilnosti slovenske moderne glasbe** dognal, da v tem stoletju slovenska glasba nima zamudniškega značaja, nove evropske struje pa je sprejemala kritično. Tavčar je v **Tržaškem Zaratustri** obdelal tri probleme sodobnega življenja: moderno umetnost, Madžarsko in Djilasa. Rebula je v uvodniku **Našim bralcem** označil slovenske tržaške bralce in nakazal smer in namen nove revije. V **Beležnici iz napsnega žepa** je prebral nekaj duhovitih, ostrih in satiričnih zapiskov o povojnih kulturnih razmerah v Sloveniji in pri nas, v začetku pa je v obliki litanij ironiziral strah, ki nas spremlja od jutra do večera skozi vse življenje. Jože Babič razpravlja v intervjuju o repertoarju, o SNG v Trstu in o izvirni slovenski sodobni dramatik.

Sledijo gledališka poročila in zapiski. V tem delu je revija manj razgibana, kakor bi pričakovali. Številko je opremil slikar Rudolf Saksida, ilustriral pa so jo tukajšnji slikarji A. Černigoj, R. Hlavaty, L. Spacal in R. Saksida. Natisnila jo je Graphis iz Trsta.

Čeprav so zbrali Tokovi najuglednejše tukajšnje kulturne delavce, se med občinstvom niso mogli ukoreniniti. V Trstu nikoli ni bilo tradicije literarno-znanstvenih revij, zato so se uresničile Rebulove besede: »Izdajati kulturno revijo v Trstu, v tem tipično pridobitniškem mestu brez globlje kulturne tradicije, je težka stvar celo za naše someščane Italijane, kaj šele za nas Slovence, seme izkrvinega rodu, strankarsko razcefrano manjšino, živečo iz rok v usta brez prave gospodarske hrbtnice.«

Izšla je samo prva številka, ki nima letnice, a Bibliografija slovenskega tiska v Italiji navaja leto 1956.

Septembra 1957 je začela izhajati v Trstu nova revija JADRO, s podnaslovom »mladinska revija«. Uredil jo je uredniški odbor, odgovorni urednik in izdajatelj je bil Milan Bolčič. Zapisano je še bilo, da »izhaja vsake tri mesece«. Tiskala jo je Graphis.

Po besedah uredništva bo Jadro »izvenšolska in vsemladinska revija«, vanjo naj bi pisali »tisti nadarjeni pisci, ki so se že nekoliko afirmirali v literarni tekmi. Srednješolci, akademiki, mladi delavci in kmetje imajo svoje lastne probleme in gledanja, o katerih želijo, da se razpravlja.« V prvem delu revije naj mladi literarni talenti »izpovejo svoja čustva, svoje veselje in dvome, zamotana vprašanja življenja, ki jih teže, ali pa lepote življenja, ki jih radoste in plemenitijo. V drugem delu revije sodeluje mladina z esejmi in kulturno-druženimi vprašanji od književnosti do filma ter z razpravami o splošni mladinski problematiki.« Revija ne bo ideološko opredeljena, »vo-

(Dalje na naslednji strani)

Mladi na počitnicah

Letovanje Slovenskega kulturnega kluba v Beli peči

Pravijo, da smo danes mladi vsega presiti in da ne znamo več ceniti tega, nad čemer so se prejšnje generacije mladih navduševale. Morda je v tem delček resnice, vendar pa je tudi res, da je v nas še bolj živa potreba po pristnih in neposrednih odnosih med ljudmi. Ravno za našo generacijo je značilen individualizem, ki vodi v osamljenost. Kljub temu (ali morda prav zato) da ima današnji mlad človek na razpolago toliko sredstev za zabavo — kino, televizijo, disco-klube, dancinge itd. — ostajajo njegovi medčloveški odnosi nekako na površini, redkokdaj gredo v globino. Najbolj se ljudje zblížajo če skupno živijo — bodisi na taboru ali na skupnem počitniškem letovanju.

Priložnost za tako poglobitev odnosov je letos svojim članom dala mladinska organizacija Slovenski kulturni klub,

Zaslужeni počitek na vrhu Ojsternika

ki je organizirala enotedensko bivanje v Beli peči. Kraj ni bil izbran samo zaradi svoje naravne lepote, ampak tudi zato, ker živi v Kanalski dolini slovenska manjšina, s katero je prav, da navežemo stike. In res smo tako v Beli peči kot tudi v vseh drugih krajih, kamor smo šli na izlete, odkrili Slovence, ki so radi govorili z nami slovensko.

Kljub temu, da smo izkoristili vsak dan za izlet ali vsaj daljši sprehod, nismo izkoristili vseh izletniških točk, ki jih nudi okolica Bele peči. Šli smo peš do prvega in drugega Belopeškega jezera, peš na sv. Višarje in Lovce, prišli peš na Ojsternik. Na vsakega teh izletov nas vežejo prijetni in veseli spomini: tekma v veslanju po Belopeškem jezeru, ko smo izstopili iz čolnov vsi mokri. Pa ko smo prišli izdelani in utrujeni na vrh sv. Višarij in tam zagledali 76 let starega g. Šorlija, ki je tudi prišel peš na vrh, a se mu trudnost ni prav nič poznala. Ali pa pretresljivo srečanje na vrhu Ojsternika z gospodom, ki je eno nogo izgubil v vojni in prišel z berglami na vrh gore. Z neverjetno odkritostjo in preprostostjo nam je govoril o svojem gledanju na svet in izpovedal svojo globoko vero v Boga. Imeli smo srečo, da smo imeli s seboj Stello, ki tako dobro obvlada nemščino, da nam je lahko prevajala njegove besede.

Pa tudi če odmislim izlete, je bilo že samo bivanje v domu »Pri sestrah« pravo doživetje. Koliko je bilo sme-ha pri skupnih igrah, koliko prijetnega razpoloženja zadnji večer, ko je Saša privlekel na dan svojo harmoniko in improviziral nekakšno »glasbo po željah« — ni je bilo pesmi ali melodije, ki smo si jo zaželeli, da je Saša ne bi znal zaigrati. Pa tudi resnejši del letovanja s pogovori o načrtih kluba z Mariotom in Sergijem ter o problematiki mladih je prispeval, da smo se bolje spoznali med seboj.

Tako smo v ponedeljek prišli v Belo peč površni znanici, naslednjo nedeljo zvečer pa odhajali kot dobri pri-

TOKOVI - JADRO

dila jo bo vseskozi napredna in svobodna misel. Članki bodo nosili avtorjev podpis ter bodo izražali le njegova osebnostna mnenja in misli.«

Jadro je kot druge revije prinašalo pesmi, prozo in razna poročila. Sodelavci so večinoma izšli iz Literarnih vaj, njihovi prispevki so včasih ponatili iz Primorskega dnevnika ali od drugod. Med pesniki sta največ sodelovala Filibert Benedetič in Miroslav Košuta, ki sta se tudi drugod že precej uveljavila ter sta zorela prvima pesniškima zbirkami, Košuta **Morju brez obale** (1963), Benedetič **Razpokam** (1966). Ostali pesniki so priložnostni in neizraziti: E. Švab, S. Birska, V. Mijat.

V prozi so se poskušali: Drago Sedmak, Tatjana Uršič, Luis Abram, Angelo Švab, Drago Grah, Anamaria Pizziga

in Evelina Umek. Oglasili so se največ po dvakrat. Najdaljši tekst je **Svet ob bergli** ali dvodnevna kronika Kalanovih. Vesela drama v štirih dejanjih, ki jo je napisal Humbert Kalc. Godi se v Ljubljani »v današnjem času« v uradniški družini in med dijaškimi krogi. Ima začetniške napake, predvsem v psihologiji.

Razen Košute in Benedetiča ni nihče izmed tukajšnjih sodelavcev pozneje nadaljeval z leposlovnim ustvarjanjem, zato je razumljivo, da revija ni dosegla posebne višine. Tudi poročila pričajo o pomanjkanju sodelavcev.

Prvi letnik je do julija 1958 dosegel štiri številke (po 32 strani). Drugi letnik se je začel 1959 in je z drugo številko prenehal. Reviji se ni posrečilo, da bi pritegnila k sodelovanju mlade delavce in kmete, kakor je želela, a to ni uspelo še nobeni reviji. Tudi sodelavci iz Slovenije ji niso dali kake posebne note.

Pri zgornjem Belopeškem jezeru

jatelji z eno samo željo: da bi se čimprej spet srečali v Trstu in da bi kmalu spet lahko organizirali podobno letovanje.

Anka Peterlin

Poletni skavtski tabori

Slovenski tržaški skavti so sredi poletja pripravili kar tri različne taborne, katerih se je udeležilo skupaj preko dvesto članov. Letošnji tabori tržaških skavtov so bili vsi v bližini vasi Lesce pri Bledu na Gorenjskem. V bližini njihovih šotorov pa so letos postavili svoj tabor tudi slovenski koroški skavti in skavtinje, s katerimi so bili v stalnem stiku. Korošcev je bilo okoli trideset.

Za kroniko naj omenimo tudi tabora goriških skavtov. Bila sta dva s skupno 100 udeleženci. Goričani so letos taborili v Idrijski Beli.

Arheološki tečaj v Tolfi

Zanimanje med mojimi letošnjimi počitnicami je poseglo v šesto stoletje pred Kristusom. Spoznala naj bi Etruščane, njihov jezik, navade, vero, njihovo zgodovino. Spoznala naj bi njihovo kulturo in važnost, ki jo ta ohranja tudi za današnje dni.

G.A.I. — Gruppi Archeologici Italiani — Italijanske arheološke skupine — organizirajo vsako leto arheološki tečaj, ki je izmenoma v različnih krajih Italije. Letos so vso pozornost obrnili na etruščanske izkopanine v Srednji Italiji: v Viterbu, Cerveteriju, Tarquiniji, Pian Conservi in Tolfi. Mene so dodelili skupini 160 mladih ljudi, ki so imeli svojo postojanko v Tolfi.

Porazdelili so nas v dve skupini. Prva naj bi se posvetila etruskologiji, z drugimi besedami povedano, ukvarjala naj bi se s študijem o Etruščanih, druga skupina pa naj bi preučila vso prazgodovino od paleolitika naprej. Sama sem se odločila za prvo skupino. Naš delovni dan se je delil na dvoje: zjutraj predavanja, popoldne praktično delo. Predmeti naših razgovorov so bili: izvor Etruščanov, njihova največja mesta, njihov jezik, kateremu učencji še do danes niso prišli povsem na jasno, nji-

hova vera, literatura, ureditev družbe itd. Pri praktičnem delu pa smo se posvečali natančnemu restavratorskemu delu in samemu iskanju novih elementov.

Rada bi odgovorila še tistim, ki so me vprašali, zakaj sem sploh šla na ta arheološki tečaj. Kot dijakinji klasičnega liceja sta mi antični rimski in grški svet zelo blizu in me je študij antične dobe — ne glede na ocene — zmeraj mikal in mamil, vendar pa sem vedno želela spoznati še druge manjše antične narode, katere sta veličina in mogočnost prvih morda krivično zasenčili.

Maja Lapornik

Astronomski tabor na Javorniku

Letos je bil od 31. 7. do 4. 8. na Javorniku pri Črnem vrhu astronomski tabor. Bil je to prvi, ki ga je organizirala astronomska sekcija prirodoslovnega društva.

Javornik se dviga 1240 m visoko, nekaj pred vrhom pa je kočja, v kateri smo prespali štiri noči. Kraj je bil res zelo dobro izbran. V okolici ni bilo neprijetnih luči, tako da smo lahko ponoči mirno in brez raznih motenj opazovali objekte na nebu.

Bili smo dobro opremljeni z najnovejšimi astronomskimi napravami. Razpolagali smo lahko s celestronom, ki je reflektor in je bila brez dvoma najboljša aparaturna, z dvema drugima refraktorjema, ki ju izdeluje tovarna Vega ter s starim vojaškim daljnogledom, ki je imel veliko zorno polje in je bil zato primeren za opazovanje meteorjev. Imeli smo tudi fotografske aparate in nekaj drugih inštrumentov, kot gnomon, križno palico, pasažni inštrument, višinoмер, itd.

Tabor je sestavljalo 17 mladih, ki smo bili razdeljeni v tri delovne skupine, in nekaj starejših, ki so tabor vodili. Opazovanja na nebu smo opravljali tako podnevi kakor tudi ponoči. V urah do večera smo imeli včasih še izredno zanimivo in poučno predavanje prof. Dominka, ki nam je prikazal razne manifestacije sončne dejavnosti in druge probleme v astronomiji. Na razpolago smo imeli tudi nekaj astronomske literature, večinoma v angleščini.

Osebnostno sem zelo vesel, da sem se lahko tabora udeležil kot edini predstavnik iz Trsta. Na njem sem se naučil mnogo novega. Spoznal sem tudi nove prijatelje ter z njimi preživel nekaj res prijetnih dni.

Borut Bajc

Žabnice 1978

V žabniški koči sv. Jožefa so bili sredi avgusta tradicionalni študijski dnevi, ki jih vsako leto prireja Slovensko akademsko društvo SKAD iz Gorice. Letošnji dnevi so bili posvečeni ekološkemu problemom in vprašanjem manjšinske problematike. Predavali so Danilo Čotar, župnik iz Grahovega Ambrož Kodolja in Ivo Jevnikar. Udeleženci tečaja so se srečali tudi z domačini, tako z ukovskim župnikom Mariom Garjupom in gdč. Nežo Tribuč. Poleg tega so za sklep študijskih dni povabili v Žabnice igralsko skupino iz Štandreža, ki je v žabniški župnijski dvorani zaigrala Nušičevo komedijo Analfabet.

ZAMEJSKA IN ZDOMSKA LITERATURA *(nadaljevanje)*

Ana Praček-Krasna: Med dvema domovinama

Pri Založbi Lipa v Kopru je izšla pred kratkim knjiga **Med dvema domovinama**, črtice in članki, ki jo je napisala Ana Praček-Krasna (264 str.). Avtorica je primorska rojakinja (roj. 30. nov. 1900 v Dolgi poljani pri Ajdovščini), a je od 1920 do 1972 živela v ZDA, odslej v Ajdovščini. Ker je pisala samo v Ameriki in največ o tamkajšnjem življenju, spada v zdomsko slovstvo. Leta 1950 je izdala v New Yorku v samozaložbi zbirko pesmi **Za lepše dni**, ki obsega 99 pesmi in je edina zbirka slovenskih izseljenk v Ameriki (poročilo v Mladiki 1970, 202-203).

V knjigi **Med dvema domovinama** »sem seve povezala le majhen del tega, kar sem v teku let napisala za slovenske liste in publikacije v Ameriki. Vendar bo, upam, tudi iz tega mogoče razbrati delček podobe o nas, ki smo na tujem postali otroci **dveh domovin**.« V knjigi je 25 črtic in trije članki, po snovi pa jih je razdelila v naslednje cikle: Domovina, Med hribi, Amerika, New York in Iz novinarske beležnice. Na koncu je Antona Ingoliča Beseda, dve o Ani Praček-Krasni.

V prvem ciklu je že z naslovom **Domovina** poudarila, da gre za spomine na rodni dom. Prvi rod izseljencev je bil kmečki, s srcem navezan na zemljo, ki jo je zapustil, mnogi so upali, da si bodo v nekaj letih toliko prislužili, da se bodo vrnili in si doma izboljšali položaj. Ker so se z mislimi neprestano vračali »v stari kraj«, so tudi najraje prebiral zgodbe iz domačih krajev. S slovenskim branjem pa so skušali tudi naučiti materinščine mladino, ki je bila rojena v Ameriki in je obiskovala ameriške šole. Krasna pravi o tem naslednje: »Izseljenski časopisi in izseljenski tisk nasploh je živel v glavnem od požrtvovalnosti in podpore tistih, ki so hoteli v tujem svetu živeti kot del naroda, iz katerega so izhajali... In pisali smo z veseljem in z zavestjo, da s tem pomagamo ohraniti naš jezik, kakor tudi, da pomagamo ohraniti med nami našo na tujem rojeno mladino.«

Tudi Krasna je občutila domotožje, to kaže že v prvi črtici **Naš maj**, vanjo pa je vdelala tudi svojo idejo, saj pravi: »Tisti, ki smo pisali v glavnem v naše tako imenovane 'napredne publikacije', smo bili tudi delavsko zavedni in smo pisali v tem pravcu.« V Našem maju piše o lepoti maja doma, ko je kot otrok mislila, da je ves svet njen. V Ameriki je spoznala, da so na svetu meje, plotovi, da so gospodarji, lastniki in nelastniki, toda ona bo otrokom povedala: »Ni mej, moji mali, svet je naš, nas vseh. Jaz pojdem z vami prek polj, da še enkrat občutim vzvišeno prostost in radost tistih dni, ko je bil maj, naš maj...«.

V drugi črtici opisuje materino umiranje in smrt, v naslednji pot v Idrijo, kamor je kot dekletce nosila težke

jerbase češenj na trg, pri tem pa se mučila, trpela lakoto in premagovala strah. **Bala** je skoraj narodopisni zapis prevoza nevestine bale, omenja pa tudi, da so njeno balo v Ameriki prepeljali v naselbine s konji, ker je bila pot za tovornjak preslaba. **Stric Nande** se je vrnil z družino iz Amerike in vsi so se smejali njihovi obleki. Tudi pisateljica je morala po prihodu v Ameriko menjati obleko, zaposlila se je in »z vsakim dnevom sem se bolj vraščala v novi svet in življenje. Z vno sem se učila jezika in poznavanja dežele in ljudi.« V naslednji opisuje odhod dekleta Jerice v Ameriko in slovo od osamele matere. V zadnji črtici tega cikla pripoveduje o svoji vrnitvi domov po 29 letih.

V ciklu **Med hribi**, ki ga ima tudi v pesniški zbirki, opisuje slovensko življenje v Pennsylvaniji. Težko je to življenje, saj so ljudje rudarji ali delavci v jeklnah, živijo pa na hribu sami zase. Svakinja je pisateljica takole opisala to življenje: »Navadne vsakdanjosti in dogodki tega hriba so nam vse. Prek tega ne skušamo pogledati ne misliti... Tule bomo ostali najbrž vse svoje življenje, če ne ravno v tej puščobi, pa kje drugje, kjer se vsiplje črn prah iz dimnikov in majn. Naši otroci bodo odrasli in nam bodo skoro tako tuji, kot so nam domačini, in morda nas bodo prav tako prezirali, ker se jim bomo zdeli zaostali.« V sebi so slišali »glas resnice, da so zapisani počasnemu umiranju v tujini, prezirani, izkoriščani, nestalni v svojih mislih, da upajo vedno na boljšo bodočnost in so obenem trdno prepričani, da bodo ostali delovni trpini do konca svojih dni«. V teh črticah je pisateljica z ostrim poslušom opisala slovensko življenje, kakor ga ni še nihče pred njo, vendar je dodala preveč temne barve. Njeno gledanje na tujino je tradicionalno črno: tujina je mačeha, izkorišča izseljence, jih prezira in izčrpane vrača materi domovini. Redko sije sonce v teh črticah, čeprav ugotavlja, da so marsičesa krivi izseljenci sami, ki se niso znali ali hoteli vključiti v novo življenje, niso si skušali izboljšati položaja. Krasna pojasnjuje ta način pisanja z besedami: »Ker sem literarno pisala največ, ko je pretresala Ameriko (in ostali svet) velika gospodarska kriza, sem zajemala iz tega življenja, zajemala iz borbe delavstva za 'lepše dni' in iz bednega življenja brezposelnih v deželi naraščajočega bogastva. Zajemala sem seveda tudi iz svojih prvih let v Ameriki, ko sem živela med našimi premogarji in drugimi delavci.«

Ta podoba se ne spremeni v ciklih **Amerika** in **New York**, kamor je odšla najprej sama, da pripravi pot možu Adolfu Krasni, s katerim se je poročila tri leta po prihodu v Ameriko. Te črtice so zelo osebnostne, pa naj pripovedujejo o Jennie, ki se muči z dvema nevzgojenima »dolarskima« otrokoma, o Ruby, ki se v čajarni rešuje z umetnostjo, o Juliji, ki je v restavraciji le stroj št. 225, o Angeli in Martinu, ki se vsak po svoje prebijata skozi

(Dalje na 3. strani platnic)

ampak gradit božje kraljestvo. In če smo že imeli toliko rezerv do kakega drugega škofa, je prav, da zdaj rečemo mons. Bellomiju: v Trst ste prinesli Kristusov vonj!

Katoličan

DRAGA 78

Prijatelj nas je prosil za predavanja in posege na popoldanski okrogli mizi na temo KOMINFORM IN SLOVENSTVO. Celotno okroglo mizo smo v Dragi res posneli na magnetofonski trak. Prepisovanje s traku pa je precej zamudno. Ko bo končano, ga bomo z vsem gradivom Drage izdali v posebnem zborniku tako kot vsako leto.

Uredništvo

POLEMIKA

V zvezi s polemiko Gobec-Lenček se je oglasil iz Združenih držav Amerike dr. Rudolph M. Susel. Že v prejšnji številki pa smo ob pismu prof. Lenčka zapisali, da ne maramo nadaljevati polemike. Pismo v bistvu ne prinaša nobenega novega elementa in ni zanimivo za širši krog naših bralcev. Zato ga ne objavljamo in prosimo za razumevanje.

Uredništvo

V oceno smo prejeli:

PRIMORSKA SREČANJA, 9-10-11/78, Antologija svobode.

MLADJE 31/78.

Karel Mauser: ZEMLJA SEM IN VEČNOST, Slov. kulturna akcija, Buenos Aires, 1978.

čuk na obelisku

RAZPRODAJA

Prodajamo Londonski sporazum. Na metre, pa tudi na kile. Blago ne pride pod carino, zato ga je mogoče nositi čez mejo v neomejenih količinah, tudi v vrečah. Vse pravice Slovencev v Italiji je mogoče kupiti v vrečkah za 1000 (tisoč) lir.

Uprava Primorskega dnevnika

NOVO GORIVO

Slovenskim avtomobilistom prodajamo novo gorivo OSIMSKI DUH. Mogoče ga je dobiti tudi v plinski obliki v jeklenkah. OSIMSKI DUH je brez vonja in brez okusa, njegova moč pa je neverjetna. Od njega ti motor zapoje »Hej Slovani«, če pa primešaš super, »Trst je naš!«.

Slovenski avtomobilisti, segajte po OSIMSKEM DUHU!

Jeklenko OSIMSKEGA DUHA v vsako slovensko zamejsko garažo!

Slovenska kulturno-gospodarska zveza (Odsek za pline)

CRAXI IN SLOVENSKI SOCIALISTI

Polemika tajnika PSI — italijanske socialistične stranke — je odjeknila tudi med slovenskimi socialisti v zamejstvu. Nekaj jih je za pluralizem, nekaj pa za čisti leninizem. V prihodnjem Napreju bo izšel uvodnik s kompromisnim predlogom: PLURILENINIZEM.

ZA NABIRALCE GOB

Gob ni. Kljub dežju in toploti. Pričakuje se izjava SKGZ.

IZJAVA

Kdor me ima za fašista ali polfašista, naj ve, da me je letošnjo pomlad Društvo slovenskih književnikov v Ljubljani povabilo skupaj s slovenskimi in nemškimi pisatelji na literarni večer v slovenski prestolnici.

S pozdravi Liste za Trst - odv. Manlio Cecovini, župan in pisatelj

PS.: Poleg tega pravijo, da se je ne vem kateri moj prednik pisal Čehovin.

KULTURNE DEFINICIJE

MIŠKO KRANJEC VELIKAN SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI, je zapisal naš vrlji Primorski dnevnik ob 70-letnici znanega prekmurskega pisatelja. Vsa čast Mišku Kranjcu, toda če je on velikan, kaj je šele Cankar? Eiffelov stolp? In Prešeren Empire State Building?

Bralac naslovov Primorskega dnevnika

VAŽNO ZBOROVANJE

Prihodnjega 2. novembra, na dan vseh mrtvih, posebno zamejskih Slovencev, bo predsednik Slovensko-kulturne gospodarske zveze Boris Race držal še eno od svojih množičnih zborovanj proti rovarjenju protiosimskih sil. Zborovanje bo pri Efi, v gozdu na pol poti med Velikim Repnom in Volnikom. V primeru slabega vremena bo zborovanje pod bližnjim hrastom. Svojo udeležbo je zagotovilo petnajst Efinih ovac, nekaj janjcev, trije psi in po možnosti Efin osel.

Dostop po cesti proti Volniku. Pravega odcepa proti Efi ni, zato naj udeleženci te gozdne akcije za Osimo poslušajo, kje bodo zaslišali kakšen živalski glas: tam naj obrnejo na desno in v grmovje.

Po zborovanju bodo openski Timeši zapeli Kje so tiste sezice, Boris Race pa bo dal udeležencem svoj osimski blagoslov.

Med dvema domovinama

brezposelnost, o newyorškem proletariatu na pohodu in podobnem. Večina teh črtic je lepo zakroženih in psihološko poglobljenih, vanje je izlila pisateljica svoje težko življenje, svoja čustva in misli. Toda ob lastnem življenju valovi življenje milijonskega mesta v svoji polnosti in raznolikosti, zato segajo črtice preko osebnega okvira.

Važni so tudi zapisi iz novinarske beležnice. V prvi pripoveduje o Glasu naroda, ki je bil najstarejši slovenski časopis v Ameriki (ustanovljen 27. sept. 1893). Krasna je 1942 stopila v njegovo uredništvo, leta 1954 pa ga je kupila, urejala, vanj pisala in celo sama stavila, če je bilo potrebno. Tako mu je za devet let podaljšala življenje (prenehal 24. okt. 1963). V sestavku je podala njegovo

zgodovino, opisala urednike in sodelavce. V drugem članku opisuje delo med vojsko za Jugoslavijo oz. za partizane. V tretjem se spominja pisatelja Louisa Adamiča.

Ingoličev sestavek o pisateljici je informativen. Knjiga je vsebinsko zanimivo delo, ker je pisateljica obnovila življenje prvih slovenskih izseljencev iz prejšnjega stoletja. Škoda je le, da je zajela le krizna leta, ob strani pa je pustila prejšnja leta, ko so slovenski izseljenci živeli v Ameriki v polnem razmahu, si postavljali hiše, kupovali farme, zgradili nešteto slovenskih domov za igre in zabavo, vrsto cerkvá, organizirali podporne jednote in izdajali časopise. Vse črtice niso velike umetnine, vendar je Krasna dokazala, da je nadarjena pripovednica. Zdaj se ukvarja »s pisanjem in zbiranjem ter zapisovanjem spominov iz svojega ameriškega življenja«.

Na komisariatu:

»Rad bi videl tatu, ki je danes ponoči prišel v moje stanovanje.«

»Zakaj pa bi ga hoteli videti?«

»Nadvse sem radoveden, kako se mu je posrečilo, da ni zbudil moje žene.«

☆☆☆

Fant in dekle se sredi ceste tesno objemata. Mimo pride starejši gošpod in vpraša:

»Ja, kaj vaju dva mimooidoči prav nič ne motijo?«

»Seveda naju,« se odreže fant, »vi ste že peti, ki se vtikate v naju.«

☆☆☆

Zdravnika so sredi noči vrgli iz postelje. Pregledal je bolnika, ki je med pregledom na vso moč tarnal, in vprašal:

»Ste že naredili testament?«

»Kaj,« je vzkliknil prestrašeno bolnik, »tako slabo je z menoj?«

»Takoj skličite sorodnike in pokličite advokata!«

»Ampak ... kaj bom res tako kmalu ... umrl ...«

»Umrl? Sploh ne. A nočem biti edini, ki ste ga za prazen nič vrgli iz postelje.«

☆☆☆

Polkovnik pregleduje četo. Nena doma se obrne k nekemu vojaku in vpraša:

»Kaj bi ti naredil, če bi prvemu mitraljezcu razneslo glavo?«

»Nič, tovariš polkovnik.«

»Kako — nič?«

»Nič, ker sem jaz prvi mitraljezec.«

Star gospod: »Ti si pa zgodaj začel hoditi, fantek!«

Fantek: »Kaj bo zgodaj, saj bo vsak čas poldne.«

☆☆☆

»Tone, kadar ti prideš v gozd, kaj se zgodi?«

»Ne vem. Nič.«

»O ja, en štor je več v gozdu.«

☆☆☆

Škotska.

Sodnik: »Kaj navajate kot razlog za ločitev zakona, gospod Mc Tawish?«

Mc Tawish: »Ženino pretirano izkoriščanje moje dobrote.«

Sodnik: »V kakšnem smislu? Povejte kak primer!«

Mc Tawish: »Ženi sem obljubil pet funtov kot darilo, če mi rodi sina.«

Sodnik: »No, in?«

Mc Tawish: »Rodila mi je trojčke.«

☆☆☆

Sodnik: »Obtoženi, ali imate kaj pripomniti, je bila priča nepristranska?«

Obtoženi: »Kje pa! Pred dvema letoma sem mu pomagal najti ženo in od takrat me sovraži.«

☆☆☆

On: »Poslušaj, žena, tale slikar je pa naslikal pajčevine na strop tako naravno, da se je naša služkinja mučila prejele z njimi, ko jih je hotela obrisati.«

Žena pa prepričano: »No, o slikarju sem prepričana, da je svoje delo napravil prepričljivo, a o služkinji nikoli.«

VII. literarni natečaj »Mladike«

1. *Revija Mladika razpisuje nagradni literarni natečaj za izvorno še neobjavljeno črtico, novelo, pesem ali ciklus pesmi ljubne vsebine.*

2. *Rokopis je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih s priporočeno pošiljko na naslov MLADIKA, ul. Donizetti 3-I, 34133 TRST, do 31. decembra 1978. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v posebnem spremnem pismu, opremljenem z istim geslom ali šifro.*

3. *Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. prof. in kritik Martin Jevnikar, odgovorni urednik revije Marij Maver, pisatelj Alojz Rebula, pesnik Albert Miklavc in pesnica Ljubka Šorli-Bratuževa. Mnenje komisije je dokončno.*

4. *Na razpolago so sledeče nagrade:*

za črtico ali novelo:

Prva nagrada 50.000 lir

Druga nagrada 30.000 lir

Tretja nagrada 20.000 lir

za pesem ali ciklus pesmi:

Prva nagrada 30.000 lir

Druga nagrada 20.000 lir

Tretja nagrada 10.000 lir

5. *Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu na javni prireditvi in po časopisju ter bo sporočen z osebnim pismom nagracentem.*

Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 1979. Objavljena bodo lahko tudi druga dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerne za objavo.

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

Korsic

Anton Korsic

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

POSEBNI POPUSTI !!!
OBIŠČITE NAS !!!

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 571326